

**15-asis TVSAS – FINANSINĖS PRIEMONĖS: ATSKLEIDIMAS
IR PATEIKIMAS**

Oficialus pareiškimas

Šis tarptautinis viešojo sektoriaus apskaitos standartas parengtas pagal Tarptautinių apskaitos standartų komiteto (TASK) išleistą 32-ąjį tarptautinį apskaitos standartą (TAS) „Finansinės priemonės: atskleidimas ir pateikimas“ (1998 m. perleistas). Tarptautinių apskaitos standartų valdyba (TASV) ir Tarptautinių apskaitos standartų komiteto fondas (TASKF) buvo įsteigti 2001 metais, ir jie pakeitė TASK. Tarptautiniai apskaitos standartai (TAS), kuriuos išleido TASK, galioja iki TASV juos patikslina ar panaikina. TASV leidimu šiame Tarptautinių buhalterijų federacijos viešojo sektoriaus komiteto leidinyje pateikiamos 32-ojo TAS ištraukos.

Patvirtintas Tarptautinių apskaitos standartų (TAS) tekstas yra tas, kurį TASV išleido anglų kalba. Jo kopijas galima įgyti tiesiogiai iš TASV Leidybos skyriaus, adresu – *7th floor, 166 Fleet Street, London EC4A 2DY, United Kingdom.*

El.paštas: publications@iasb.org.uk

Interneto svetainė: <http://www.iasb.org.uk>

TAS, TAS projektų ir kitų TASK ir TASV leidinių autorių teisės priklauso TASKF.

Sutrumpinimai „TAS“, „TASV“, „TASK“, „TASKF“ ir pavadinimas „Tarptautiniai apskaitos standartai“ yra TASKF prekių ženklai ir negali būti naudojami be TASKF sutikimo.

**15-asis TVSAS – FINANSINĖS PRIEMONĖS:
ATSKLEIDIMAS IR PATEIKIMAS
TURINYS**

	Paragrafai
Tikslas	
Taikymas.....	1–8
Apibrėžimai.....	9–21
Pateikimas.....	22–47
Įsipareigojimai ir grynasis turtas / nuosavas kapitalas.....	22–28
Emitento sudėtinių priemonių klasifikavimas.....	29–35
Palūkanos, dividendai, nuostoliai ir pelnas.....	36–38
Finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tarpusavio užskaita.....	39–47
Atskleidimas.....	48–101
Rizikos valdymo politikos atskleidimas.....	50–53
Sąlygos, aplinkybės ir apskaitos politika.....	54–62
Palūkanų normos rizika.....	63–72
Kredito rizika.....	73–83
Tikroji vertė.....	84–94
Finansinis turtas, į apskaitą įtraukiamas verte, viršijančia jo tikrąją vertę.....	95–97
Numatytų būsimųjų sandorių apsidraudimas.....	98–100
Kiti atskleidimai.....	101
Pereinamosios nuostatos.....	102
Įsigaliojimo data.....	103–104
1 priedėlis – Taikymo nuorodos	
2 priedėlis – Standarto taikymo pavyzdžiai	
3 Priedėlis – Atskleidimo reikalavimų pavyzdžiai	
Palyginimas su 32-uju TAS	

15-asis TVSAS – FINANSINĖS PRIEMONĖS: ATSKLEIDIMAS IR PATEIKIMAS

Juodu kursyvu spausdinami standarto paragrafai turi būti siejami su šviesiu šriftu spausdinamais šio standarto paaiškinimų paragrafais ir su Tarptautinių viešojo sektoriaus apskaitos standartų pratarme. Tarptautiniai viešojo sektoriaus apskaitos standartai netaikomi nereikšmingiems straipsniams.

Kai kurie viešojo sektoriaus ūkio subjektai, pavyzdžiui, nacionalinė vyriausybė ir viešojo sektoriaus finansų įstaigos, gali turėti įvairiausių finansinių priemonių. Tačiau kai kurios atskiros vyriausybės agentūros negali išleisti ir valdyti tokių priemonių. Tokiais atvejais šis standartas taikomas ribotai, ir finansinės atskaitomybės sudarytojai turėtų nurodyti, kuriais standarto aspektais jie turi vadovautis. 1 priedėlyje pateiktos taikymo nuorodos skirtos palengvinti šią užduotį.

Tikslas

Dinamiškas tarptautinių finansų rinkų pobūdis nulėmė tai, kad imta plačiai naudoti įvairiausias finansines priemones: nuo paprastų tradicinių priemonių, tokių kaip obligacijos, iki įvairiausių formų išvestinių priemonių, tokių kaip palūkanų normų apsikeitimo sandoriai. Viešojo sektoriaus ūkio subjektai savo veikloje naudoja įvairiausias finansines priemones, pradedant paprasčiausiomis, tokiomis kaip mokėtinos ir gautinos sumos, ir baigiant sudėtingesnėmis priemonėmis (valiutų apsikeitimo sandoriai, kuriais apsidraudžiami įsipareigojimai užsienio valiuta). Kiek mažiau viešojo sektoriaus ūkio subjektų gali išleisti nuosavybės priemones arba sudėtines įsipareigojimų / nuosavybės priemones. Taip gali atsitikti, kai ekonominio ūkio subjekto dalį sudaro iš dalies privatizuota valstybės įmonė (VĮ), kuri išleidžia finansų rinkose pateikiamas nuosavybės priemones, arba kai viešojo sektoriaus ūkio subjektas išleidžia skolos priemones, kurios pagal tam tikras sąlygas konvertuojamos į nuosavybės dalį.

Šio standarto tikslas – padėti finansinės atskaitomybės vartotojams suprasti balansinių ir nebalansinių finansinių priemonių svarbą vyriausybės ar kito viešojo sektoriaus ūkio subjekto finansinei būklei, rezultatams ir pinigų srautams. Šiame standarte sąvokos „balansinės“ ir

„nebalansinės“ yra susijusios su sąvoka „balansas“, kuri reiškia tą patį kaip ir „finansinės būklės ataskaita“.

Standarte nurodomi tam tikri finansinių priemonių pateikimo balanse reikalavimai ir būtina atskleisti informacija apie balansines (pripažintas) ir nebalansines (nepripažintas) finansines priemones. Pateikimo standartuose kalbama apie finansinių priemonių klasifikavimą į įsipareigojimus ir grynąjį turtą / nuosavą kapitalą, atitinkamų palūkanų, dividendų, pajamų ir sąnaudų klasifikavimą bei aplinkybes, kuriomis finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai turėtų būti tarpusavyje užskaityti. Atskleidimo standartuose nagrinėjama informacija apie veiksnius, kurie daro įtaką ūkio subjekto būsimųjų pinigų srautų, susijusių su finansinėmis priemonėmis, sumai, išdėstymui laiko atžvilgiu ir apibrėžtumui bei jiems taikomai apskaitos politikai. Be to, šiame standarte rekomenduojama atskleisti informaciją apie ūkio subjekto naudojamų finansinių priemonių pobūdį ir mastą, finansinius tikslus, kuriems jos skirtos, su jomis susijusių riziką bei vadovybės taikomą tokios rizikos kontrolės politiką.

Taikymas

- 1. Ūkio subjektas, kuris finansinę atskaitomybę rengia ir pateikia kaupimo principu, turėtų taikyti šį standartą pateikdamas ir atskleisdamas finansines priemones.*
- 2. Šis standartas taikomas visiems viešojo sektoriaus ūkio subjektams, išskyrus valstybės įmones.*
3. Valstybės įmonės (VĮ) turi vadovautis Tarptautiniais apskaitos standartais (TAS), kuriuos išleido Tarptautinis apskaitos standartų komitetas. Viešojo sektoriaus komiteto išleistoje 1-ojoje gairėje „Valstybės įmonių finansinė atskaitomybė“ pažymima, kad TAS tinka visoms verslo įmonėms, neatsižvelgiant į tai, ar jos veikia privačiame, ar viešajame sektoriuje. Todėl 1-ojoje gairėje rekomenduojama, kad VĮ rengtų tokią finansinę atskaitomybę, kuri visais reikšmingais atžvilgiais atitiktų TAS reikalavimus.
- 4. Šis standartas turi būti taikomas pateikiant ir atskleidžiant informaciją apie visų rūšių finansines priemones (tiek pripažintas, tiek nepripažintas). Jis netaikomas:*

- a) *kontroliuojamųjų ūkio subjektų dalims, kaip apibrėžta 6-ajame tarptautiniame viešojo sektoriaus apskaitos standarte (TVSAS) „Konsoliduota finansinė atskaitomybė ir investicijų į kontroliuojamuosius ūkio subjektus apskaita“;*
  - b) *asocijuotų ūkio subjektų dalims, kaip apibrėžta 7-ajame TVSAS „Investicijų į asocijuotus ūkio subjektus apskaita“;*
  - c) *jungtinės sutarties subjekto dalims, kaip apibrėžta 8-ajame TVSAS „Jungtinės sutarties subjektų finansinė atskaitomybė“;*
  - d) *įsipareigojimams, kurie atsiranda iš draudimo sutarčių;*
  - e) *darbdavio ir pensinio aprūpinimo planų įsipareigojimams dėl visų rūšių išmokų pasibaigus tarnybos laikui, įskaitant išėjimo į pensiją išmokų planams; ir*
  - f) *įsipareigojimams dėl ūkio subjekto mokamų socialinių išmokų, kai už juos tiesiogiai iš šių išmokų gavėjo negaunama jokie atlygio arba gaunamas atlygis, kurio vertė nėra apytiksliai lygi išmokų tikrajai vertei.*
5. Šis standartas netaikomas ūkio subjektui priklausančioms kontroliuojamųjų ūkio subjektų grynojo turto / nuosavo kapitalo dalims. Tačiau jis taikomas visoms finansinėms priemonėms kontroliuojančiojo ūkio subjekto konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje, nepaisant to, ar tas priemonės išleido ir turi kontroliuojantysis ūkio subjektas, ar kontroliuojamasis ūkio subjektas. Be to, standartas taikomas finansinėms priemonėms, kurias turi (arba kurias išleido) jungtinės sutarties subjektas ir kurios tiek tiesiogiai, tiek proporcingo konsolidavimo būdu yra įtrauktos į jungtinės sutarties subjekto dalininko finansinę atskaitomybę.
6. Kai kurie viešojo sektoriaus ekonominiai ūkio subjektai gali apimti ūkio subjektus, kurie išleidžia draudimo sutartis. Šis standartas taikomas ir tokiems ūkio subjektams. Tačiau šis standartas netaikomas pačioms draudimo sutartims. Pagal šį standartą, draudimo sutartis – sutartis, pagal kurią draudikas prisiima tam tikrą identifikuojamą riziką dėl nuostolių, kurie gali atsirasti dėl per tam tikrą laikotarpį įvykstančių ūkinių įvykių ar atsiradusių aplinkybių, įskaitant ir mirties atvejį (kasmetinės rentos atveju – kasmetinės rentos gavėjo išgyvenimą), ligą, negalią, turto sugadinimą, kitų sužalojimą ar veiklos nutraukimą. Tačiau šio standarto nuostatos taikomos tada, kai finansinė priemonė įgauna draudimo sutarties formą, bet iš esmės – tai finansinės rizikos

perkėlimas (žr. 49 paragrafą), pavyzdžiui, kai kurios finansinio perdraudimo ir garantuotų investicijų sutartys, sudarytos viešojo sektoriaus draudimo ūkio subjektų ir kitų ūkio subjektų. Ūkio subjektams, turintiems įsipareigojimų pagal draudimo sutartis, rekomenduojama apsvarstyti, ar reikia taikyti šio standarto nuostatas pateikiant ir atskleidžiant informaciją apie tokius įsipareigojimus.

7. Šis standartas netaikomas finansinėms priemonėms, kurios atsiranda dėl įsipareigojimų pagal darbuotojų išmokų planus arba dėl vyriausybės įsipareigojimo mokėti piliečiams socialines išmokas (pavyzdžiui, senatvės pensiją, nedarbingumo pašalpą, neįgalumo pašalpą ir kitokią vyriausybės teikiamą paramą), už kurias iš išmokų gavėjų tiesiogiai negaunama jokie atlygio arba gaunamas atlygis, kurio vertė nėra apytiksliai lygi išmokų tikrajai vertei.
8. Gali būti vadovaujama kituose tarptautiniuose ir / arba nacionaliniuose apskaitos standartuose pateikiamomis papildomomis nuorodomis dėl tam tikrų rūšių finansinių priemonių pateikimo ir atskleidimo. Pavyzdžiui, 13-ajame TVSAS „Nuoma“ pateikiami tam tikri su finansine nuoma susiję atskleidimo reikalavimai.

Apibrėžimai

9. Šiame standarte vartojamos sąvokos:

Nuosavybės priemonė – kiekviena sutartis, kuri įrodo teisę į ūkio subjekto turtą, likusį atėmus visus jo įsipareigojimus.

Tikroji vertė – suma, už kurią gali būti apsieista turtu arba kuria gali būti užskaitytas tarpusavio įsipareigojimas tarp išmanančių, nesusijusių šalių, ketinančių pirkti / parduoti turtą arba užskaityti tarpusavio įsipareigojimą.

Finansinis turtas – bet koks turtas, kuris yra:

- a) pinigai;
- b) sutartinė teisė iš kito ūkio subjekto gauti pinigus ar kitą finansinį turtą;
- c) sutartinė teisė pasikeisti finansinėmis priemonėmis su kitu ūkio subjektu potencialiai palankiomis sąlygomis; ar

d) *kito ūkio subjekto nuosavybės priemonė.*

Finansinė priemonė – kiekviena sutartis, kurią sudarius vienas ūkio subjektas įgyja finansinį turtą, o kitas – finansinį išsipareigojimą arba nuosavybės priemonę.

Prekių sutartys, kurios kiekvienai šaliai suteikia teisę jas įvykdyti sumokant pinigais arba kai kuriomis kitomis finansinėmis priemonėmis, turi būti apskaitoje registruojamos taip, tarsi jos būtų finansinės priemonės, išskyrus tas prekių sutartis, kurios: a) buvo sudarytos siekiant įvykdyti ir toliau tenkinti ūkio subjekto prekių pirkimo, pardavimo ir naudojimo reikalavimus, b) buvo skirtos šiems tikslams jų sudarymo metu ir c) tikimasi, kad bus įvykdytos, pristatčius prekes.

Finansinis išsipareigojimas – kiekvienas sutartyje numatytas išsipareigojimas:

- a) *perduoti pinigus ar kitą finansinį turtą kitam ūkio subjektui; ar*
- b) *pasikeisti finansinėmis priemonėmis su kitu ūkio subjektu potencialiai nepalankiomis sąlygomis.*

Ūkio subjektas gali turėti sutartinį išsipareigojimą, kurį jis gali įvykdyti arba sumokėdamas finansiniu turtu, arba paties ūkio subjekto nuosavybės vertybiniais popieriais. Tuo atveju, jei nuosavybės vertybinių popierių kiekis, reikalingas išsipareigojimui įvykdyti, keičiasi dėl jų tikrosios vertės pasikeitimų taip, kad sumokėtų nuosavybės vertybinių popierių tikrųjų verčių suma visada yra lygi sutartinio išsipareigojimo sumai, išsipareigojimo turėtojas nepatiria pelno ar nuostolio dėl nuosavybės vertybinių popierių kainos svyravimų. Toks išsipareigojimas turi būti apskaitoje registruojamas kaip ūkio subjekto finansinis išsipareigojimas.

Draudimo sutartis (šiuo standarte) – sutartis, pagal kurią draudikas prisiima tam tikrą identifikuojamą riziką dėl nuostolių, kurie gali atsirasti dėl įvykstančių ar išaiškėjančių per tam tikrą laikotarpį ūkinių įvykių ir aplinkybių, įskaitant ir mirties atvejį (kasmėtinės rentos atveju – kasmėtinės rentos gavėjo išgyvenimą), ligą, negalią, turto sugadinimą, kitų sužalojimą ar veiklos nutraukimą.

Rinkos vertė – aktyviojoje rinkoje gautina už parduodamas arba mokėtina už įsigyjamas finansines priemones suma.

Piniginis finansinis turtas ir piniginiai finansiniai įsipareigojimai (dar vadinami piniginėmis finansinėmis priemonėmis) – finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai, kurie bus gauti ar sumokėti fiksuota ar kitaip nustatyta pinigų suma.

Šiame standarte vartojamos kitų tarptautinių viešojo sektoriaus apskaitos standartų sąvokos turi tokią pačią reikšmę kaip ir tuose standartuose, o jų paaiškinimai pateikiami Terminų žodynyje, kuris spausdinamas atskirai.

10. Šiame standarte sąvokos „sutartis“ ir „sutartinis“ taikomos dviejų ar daugiau šalių susitarimui, kai jo ekonominiai padariniai yra aiškūs ir jų išvengti šalys turi mažai galimybių (jei apskritai turi) paprastai todėl, kad sutarties įgyvendinimą užtikrina įstatymai. Sutartys, kartu ir finansinės priemonės, gali būti įvairiausių formų ir nebūtinai rašytinės.
11. 9 paragrafe pateiktuose apibrėžimuose nurodyta sąvoka „ūkio subjektas“ apima viešojo sektoriaus institucijas, asmenis, partnerystes ir bendroves.
12. Finansinio turto ir finansinio įsipareigojimo apibrėžimuose pateiktos sąvokos „finansinis turtas“ ir „finansinė priemonė“, bet jos nėra tolygios. Kai yra sutartinė teisė ar įsipareigojimas pasikeisti finansinėmis priemonėmis, keičiamos priemonės nulemia finansinio turto, finansinio įsipareigojimo ar nuosavybės priemonės atsiradimą. Galima nustatyti sutartinių teisių ar įsipareigojimų grandinę, bet galiausiai ji nuves prie pinigų gavimo ar sumokėjimo, nuosavybės priemonės įsigijimo ar išleidimo.
13. Finansinėms priemonėms priskiriamos tiek pirminės priemonės, pavyzdžiui, gautinos sumos, mokėtinos sumos ir nuosavybės vertybiniai popieriai, tiek išvestinės priemonės, pavyzdžiui, finansiniai pasirinkimo sandoriai, ateities sandoriai, išankstiniai sandoriai, palūkanų normų apsikeitimo sandoriai ir valiutos apsikeitimo sandoriai. Tiek pripažintos, tiek nepripažintos išvestinės finansinės priemonės atitinka finansinės priemonės apibrėžimą ir todėl joms taikomas šis standartas.

14. Išvestinės finansinės priemonės sukuria teises ir įsipareigojimus, kurių rezultatas yra vienos ar daugiau nei vienos finansinės rizikos, susijusios su atitinkama pirmine finansine priemone, perkėlimas nuo vienos priemonės šalies kitai. Išvestinės finansinės priemonės nedaro įtakos pirminių finansinių priemonių perkėlimui sutarties sudarymo pradžioje ir toks perkėlimas nebūtinai įvyks pasibaigus sutarties terminui.
15. Fizinis turtas, toks kaip atsargos, ilgalaikis materialusis turtas, išnuomotas turtas, ir nematerialusis turtas, toks kaip radijo bangų dažniai, patentai ir prekių ženklai, nėra finansinis turtas. Tokio fizinio ir nematerialiojo turto kontrolė sudaro galimybę kurti pinigų ar kito turto įplaukas, bet dėl jos neatsiranda dabartinė teisė gauti pinigus ar kitą finansinį turtą.
16. Toks turtas kaip iš anksto apmokėtos sąnaudos, kurių būsimoji ekonominė nauda yra prekių ar paslaugų gavimas, o ne teisė gauti pinigus ar kitokį finansinį turtą, nėra finansinis turtas. Taip pat tokie straipsniai kaip būsimąjo laikotarpio pajamos ir dauguma garantinių įsipareigojimų nėra finansiniai įsipareigojimai, nes su jais susijusios galimos ekonominės naudos sumažėjimas atsiranda dėl prekių ir paslaugų, o ne pinigų ar kitokio finansinio turto pateikimo.
17. Įsipareigojimai ar turtas, kurie nėra sutartiniai pagal pobūdį, pavyzdžiui, pelno mokestis ar mokesčio ekvivalentai, kurie sukuriama dėl viešojo sektoriaus ūkio subjektams taikomų valdžios nustatytų įstatymų reikalavimų, nėra finansiniai įsipareigojimai ar finansinis turtas. 12-ajame tarptautiniame apskaitos standarte (TAS) „Pelno mokestis“ pateikiamos nuorodos dėl pelno mokesčio apskaitos.
18. Sutartinės teisės ir įsipareigojimai, į kuriuos neįeina finansinio turto perdavimas, nepatenka į finansinių priemonių apibrėžimą. Pavyzdžiui, kai kurios sutartinės teisės (įsipareigojimai), atsirandančios pagal ateities prekių sandorius, gali būti įvykdomos tik gavus (pristačius) nefinansinį turtą. Taip pat sutartinės teisės (įsipareigojimai), atsirandančios dėl veiklos nuomos arba „pasigaminti–valdyti–naudoti“ susitarimo dėl fizinio turto, pavyzdžiui, ligoninės naudojimo, gali būti įgyvendinamos tik gavus (suteikus) paslaugas. Abiem atvejais sutartinė vienos šalies teisė gauti nefinansinį turtą ar paslaugą ir atitinkamas kitos šalies įsipareigojimas nenustato dabartinės kiekvienos

šalies teisės ar įsipareigojimo gauti, teikti finansinį turtą ar juo apsiukeisti. (Pagal 2 priedėlio A13–A17 paragrafus.)

19. Galimybė pasinaudoti sutartine teise ar reikalavimas įvykdyti sutartinį įsipareigojimą gali būti absoliutus arba neapibrėžtas, atsirandantis dėl kokio nors būsimąjo ūkinio įvykio. Pavyzdžiui, finansinė garantija – sutartinė paskolos davėjo teisė gauti pinigus iš garantuotojo ir atitinkamas sutartinis garantuotojo įsipareigojimas sumokėti paskolos davėjui, jei paskolos gavėjas neįvykdo savo įsipareigojimų. Sutartinė teisė ir įsipareigojimas egzistuoja dėl praeityje įvykusio sandorio ar ūkinio įvykio (garantijos prisiėmimo), nors paskolos davėjo galimybė pasinaudoti savo teise ir reikalavimu įvykdyti savo įsipareigojimus, priklauso nuo būsimą paskolos gavėjo įsipareigojimų nesilaikymo. Neapibrėžta teisė ar įsipareigojimas atitinka finansinio turto ir finansinio įsipareigojimo apibrėžimą, nors dauguma tokio turto ir įsipareigojimų neatitinka pripažinimo finansinėje atskaitomybėje kriterijų. Pavyzdžiui, nacionalinė vyriausybė privataus sektoriaus infrastruktūros operatoriui gali suteikti apsaugą nuo paklausos rizikos, garantuodama minimalų pajamų lygį. Garantija yra neapibrėžtasis vyriausybės įsipareigojimas iki momento, kai tampa tikėtina, kad operatoriaus pajamų lygis bus mažesnis nei garantuotas minimalus lygis.
20. Ūkio subjekto įsipareigojimas išleisti ar teikti savo nuosavybės priemones, tokias kaip akcijų pasirinkimo sandoris ar garantinis raštas, pats savaime yra nuosavybės priemonė, o ne finansinis įsipareigojimas, kadangi ūkio subjektas neprivalo perduoti pinigų ar kitokio finansinio turto. Panašiai ir ūkio subjekto patirtos išlaidos siekiant įsigyti teisę perpirkti savo nuosavybės priemones iš kitos šalies, yra atskaitymas iš jos grynojo turto / nuosavo kapitalo, o ne finansinis turtas.
21. Mažumos dalis, kuri gali atsirasti ūkio subjekto finansinės būklės ataskaitoje konsoliduojant kontroliuojamąjį ūkio subjektą, nėra finansinis įsipareigojimas ar ūkio subjekto nuosavybės priemonė. Konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje ūkio subjektas pateikia kitoms šalims tenkančią grynojo turto / nuosavo kapitalo ir savo kontroliuojamųjų ūkio subjektų grynojo perviršio ar deficito dalį pagal 6-ąjį TVSAS. Atitinkamai finansinė priemonė, kontroliuojamojo ūkio subjekto klasifikuojama kaip nuosavybės priemonė, eliminuojama konsolidavimo metu, kai ją turi kontroliuojantysis ūkio subjektas, arba ji pateikiama kontroliuojančiojo ūkio subjekto

finansinės būklės ataskaitoje kaip mažumos dalis, atskirai nuo jo paties akcininkų grynojo turto / nuosavo kapitalo. Finansinė priemonė, kontroliuojamojo ūkio subjekto klasifikuojama kaip finansinis įsipareigojimas, išlieka įsipareigojimu kontroliuojančiojo ūkio subjekto konsoliduotoje finansinės būklės ataskaitoje, nebent ji eliminuojama konsolidavimo metu kaip ūkio subjektų tarpusavio sandorių likutis. Kontroliuojančiojo ūkio subjekto apskaitos tvarka konsoliduojant nedaro įtakos kontroliuojamajam ūkio subjektui, pateikiančiam duomenis savo finansinėje atskaitomybėje.

Pateikimas

Įsipareigojimai ir grynasis turtas / nuosavas kapitalas

22. Finansinių priemonių emitentas turėtų klasifikuoti priemones (ar jos komponentus) kaip įsipareigojimus arba kaip grynąjį turtą / nuosavą kapitalą pagal sutarties esmę pirminio pripažinimo metu ir atsižvelgdamas į finansinio įsipareigojimo ir nuosavybės priemonės apibrėžimus.

23. Finansinių priemonių klasifikaciją emitento finansinės būklės ataskaitoje nulemia esmė, o ne teisinė jų forma. Nors paprastai esmė ir teisinė forma sutampa, taip būna ne visada. Pavyzdžiui, kai kurios finansinės priemonės pagal teisinę formą yra nuosavybės priemonės, bet pagal esmę yra įsipareigojimai; kitos priemonės gali turėti ir su nuosavybės priemonėmis, ir su finansiniais įsipareigojimais siejamų savybių. Pirminio pripažinimo metu priemonė klasifikuojama remiantis jos turinio įvertinimu. Tokia klasifikacija išlieka kiekvieną vėlesnę atskaitomybės datą, kol finansinė priemonė nustoja būti rodoma ūkio subjekto finansinės būklės ataskaitoje. Daugumai atskaitingų viešojo sektoriaus ūkio subjektų iš esmės nėra pagrindinis klausimas, kaip klasifikuoti finansines priemones: kaip įsipareigojimus ar kaip grynąjį turtą / nuosavą kapitalą.

24. Klasifikuoti finansines priemones kaip įsipareigojimą ar kaip grynąjį turtą / nuosavą kapitalą būtina dėl skirtingos su kiekviena klase susijusios rizikos. Ūkio subjektai, kurių finansinės priemonės klasifikuojamos kaip finansiniai įsipareigojimai, pagal 63 paragrafą privalo atskleisti informaciją apie esamą palūkanų normos riziką ir pagal 36 paragrafą palūkanas, dividendus, nuostolius ar pelną pripažinti kaip pajamas ar

sąnaudas. Pagal 36 paragrafą taip pat reikalaujama, kad paskirstymus finansinių priemonių, kurios klasifikuojamos kaip nuosavybės priemonės, savininkams emitentas turėtų debetuoti tiesiogiai į grynąjį turtą / nuosavą kapitalą.

25. Viešojo sektoriaus ūkio subjektai nuosavybės priemones dažniausiai laiko kaip investiciją (finansinį turtą), tačiau jiems nėra būdinga išleisti nuosavybės priemones kitoms išorės šalims, išskyrus, kai kontroliuojamasis ūkio subjektas yra iš dalies privatizuotas. Nepaisant to, finansinių priemonių naudojimas viešajame sektoriuje toliau plečiasi ir finansinių priemonių emitentas turi klasifikuoti jas pagal jų esmę, o ne būtinai pagal jų formą.
26. Esminis bruožas, skiriantis finansinį įsipareigojimą nuo nuosavybės priemonės, yra sutartinis vienos finansinės priemonės šalies (emitento) įsipareigojimas pateikti pinigus ar kitą finansinį turtą kitai šaliai (turėtojui) arba pasikeisti su turėtoju kita finansine priemone, kai sąlygos potencialiai nepalankios emitentui. Kai yra toks sutartinis įsipareigojimas, ta priemonė atitinka finansinio įsipareigojimo apibrėžimą, nepaisant to, koku būdu toks sutartinis įsipareigojimas įvykdomas. Emitento galimybių padengti įsipareigojimą apribojimas, pavyzdžiui, apribota galimybė gauti užsienio valiutos ar reikalavimas gauti apmokėjimo leidimą iš reguliuojančios institucijos, nepanaikina emitento įsipareigojimo ar turėtojo teisės pagal tokią priemonę.
27. Kai finansinė priemonė nesukuria sutartinio emitento įsipareigojimo sumokėti pinigus ar perduoti kitokį finansinį turtą, ar pasikeisti kitokia finansine priemone, esant potencialiai nepalankioms sąlygoms, ji laikoma nuosavybės priemone. Nors nuosavybės priemonės turėtojas gali turėti teisę gauti tam tikrą dividendų ar kitų iš grynojo turto / nuosavo kapitalo paskirstomų sumų dalį proporcingai jo turimoms akcijoms, emitentas neturi sutartinio įsipareigojimo atlikti tokį paskirstymą.
28. Viešojo sektoriaus ūkio subjektas gali išleisti finansines priemones, turinčias ypatingas teises, pavyzdžiui, privilegijuotąsias akcijas. Kai emitentas privilegijuotąsias akcijas privalo išpirkti už nustatytą ar apibrėžiamą sumą nustatytą ar apibrėžiamą dieną ateityje ar kai privilegijuotosios akcijos suteikia jų turėtojui teisę reikalauti, kad emitentas išpirktų akcijas nustatytą dieną ar vėliau už nustatytą ar apibrėžtą sumą,

priemonė atitinka finansinio įsipareigojimo apibrėžimą ir yra taip klasifikuojama. Privilegiuotoji akcija, aiškiai nenustatanti tokio sutartinio įsipareigojimo, gali nustatyti jį netiesiogiai, per jai nustatytas sąlygas. Pavyzdžiui, privilegiuotosios akcijos, kuriai netaikomas privalomojo išpirkimo ar išpirkimo pagal turėtojo pasirinkimą reikalavimas, sutartyje gali būti numatytas toks didėjančių dividendų išmokėjimas, dėl ko ateityje dividendų dydis taps toks aukštas, kad emitentas dėl ekonominių priežasčių bus priverstas išpirkti priemonę. Tokiomis aplinkybėmis yra tinkama priemonę klasifikuoti kaip finansinį įsipareigojimą, kadangi emitentas turi mažai (jei apskritai turi) galimybių jos neišpirkti. Panašiai, jei finansinė priemonė yra akcija, suteikianti savininkui pasirinkimo galimybę reikalauti, kad ji būtų išpirkta po ūkinio įvykio, kuris labai tikėtinas ateityje, pirminio pripažinimo metu ji klasifikuojama kaip finansinis įsipareigojimas, taip parodant jos esmę. (Pagal 2 priedėlio A7–A8 ir A18–A21 paragrafus.)

Emitento sudėtinių priemonių klasifikavimas

29. *Finansinės priemonės, kuri turi ir įsipareigojimų, ir grynojo turto / nuosavo kapitalo elementų, sudedamąsias dalis emitentas turėtų klasifikuoti atskirai, pagal 22 paragrafą.*

30. Viešojo sektoriaus ūkio subjektai nedažnai išleidžia sudėtines finansines priemones. Išimtis gali būti iš dalies privatizuota VĮ, esanti ekonominio ūkio subjekto sudėtyje, kuri išleidžia sudėtines priemones finansų rinkose. Pagal šį standartą, kai viešojo sektoriaus ūkio subjektas išleidžia sudėtines priemones, emitento finansinės būklės ataskaitoje turi būti atskirai pateikti vieną finansinę priemonę sudarantys įsipareigojimo ir grynojo turto / nuosavo kapitalo elementai. Ir įsipareigojimo, ir grynojo turto / nuosavo kapitalo dalių priklausymas vienai, o ne dviem ar daugiau finansinių priemonių yra daugiau formos, o ne esmės dalykas. Emitentas savo finansinę būklę parodys teisingiau, jei vienos priemonės įsipareigojimo ir grynojo turto / nuosavo kapitalo sudedamosios dalys atsižvelgiant į jų pobūdį bus pateiktos atskirai. (Pagal 2 priedėlio A22–A23 paragrafus.)

31. Pateikdamas finansinės būklės ataskaitą, emitentas atskirai pripažįsta finansinės priemonės, sukuriančios pirminį finansinį emitento įsipareigojimą ir jos turėtoju

suteikiančios pasirinkimo teisę konvertuoti šią priemonę į emitento nuosavybės priemonę, sudedamąsias dalis. Tokios priemonės pavyzdys yra obligacija, ar kita panaši priemonė, kurią jos turėtojas gali konvertuoti į emitento akcijas. Žvelgiant iš emitento pozicijų, tokia priemonė turi dvi sudedamąsias dalis: finansinį įsipareigojimą (sutartinį susitarimą perduoti pinigus ar kitą finansinį turtą) ir nuosavybės priemonę (pasirinkimo sandorį, suteikiantį jos turėtojui teisę per numatytą laikotarpį konvertuoti į paprastąsias emitento akcijas). Ekonominis tokios priemonės išleidimo rezultatas yra iš esmės toks pat kaip tuo pačiu metu išleidžiant skolos priemonę su išankstinio atsiskaitymo galimybe ir garantinį raštą įsigyti paprastąsias akcijas ar išleidžiant skolos priemonę su atskiriamu akcijos įsigijimo garantiniu raštu. Taigi visais atvejais finansinės būklės ataskaitoje emitentas įsipareigojimo ir grynojo turto / nuosavo kapitalo elementus pateikia atskirai.

32. Kai pasikeičia tikimybė, kad konvertavimo pasirinkimo sandoriu bus pasinaudota, net jei gali pasirodyti, kad kuriems nors turėtojams pasinaudoti pasirinkimo sandoriu gali būti ekonomiškai naudinga, konvertuojamosios priemonės įsipareigojimo ir grynojo turto / nuosavo kapitalo sudedamųjų dalių klasifikavimas nėra peržiūrimas. Turėtojai ne visada gali elgtis taip, kaip galima būtų tikėtis, kadangi, pavyzdžiui, mokesčių padariniai po konvertavimo įvairiems turėtojams gali būti skirtingi. Dar daugiau, konvertavimo tikimybė laikui bėgant keisis. Emitento įsipareigojimas atlikti būsimuosius mokėjimus išlieka tol, kol jis išnyksta dėl konvertavimo, suėjus priemonės išpirkimo terminui ar dėl kito sandorio.
33. Finansinė priemonė gali apimti sudedamąsias dalis, kurios nėra nei finansiniai įsipareigojimai, nei emitento nuosavybės priemonės. Pavyzdžiui, priemonė gali suteikti jos turėtojui teisę gauti nefinansinį turtą, pavyzdžiui, valdyti vyriausybei priklausančią monopoliją ar gauti prekes ir galimybę iškeisti šią teisę į emitento akcijas. Emitentas pripažįsta ir pateikia nuosavybės priemonę (mainų pasirinkimo sandorį) atskirai nuo sudedamosios priemonės įsipareigojimo sudedamosios dalies, nesvarbu, ar įsipareigojimai yra finansiniai, ar nefinansiniai.
34. Šiame standarte nekalbama apie finansinio turto, finansinių įsipareigojimų ir nuosavybės priemonių įvertinimą ir todėl jame nenumatomi jokie konkretūs metodai,

kaip įsipareigojimams ir grynojo turto / nuosavo kapitalo elementams, esantiems vienoje priemonėje, priskirti balansinę vertę. Galimi tokie būdai:

- a) priskirti sunkiau įvertinamai sudėtinei daliai (dažnai nuosavybės priemonei) likutinę sumą, gautą atėmus iš visos priemonės atskirai nustatytą sudedamosios dalies, kurią įvertinti yra lengviau, sumą; ir
- b) įvertinti įsipareigojimo ir grynojo turto / nuosavo kapitalo sudedamąsias dalis atskirai ir tiek, kiek tai būtina, pakoreguoti šias sumas proporcingai, kad šių sudedamųjų dalių suma būtų lygi visos priemonės sumai.

Balansinių verčių, priskirtų įsipareigojimo ir grynojo turto / nuosavo kapitalo sudedamosioms dalims, suma pirminio pripažinimo metu visada yra lygi balansinei vertei, kuri būtų priskirta visai priemonei. Atskirai pripažįstant ir pateikiant priemonės sudedamąsias dalis, nei pelno, nei nuostolio negaunama.

35. Pagal pirmąjį 34 paragrafe aprašytą būdą, kai, pavyzdžiui, viešojo sektoriaus ūkio subjektas išleidžia obligacijas, kurios konvertuojamos į nuosavo kapitalo dalį, jis iš pradžių nustato finansinio įsipareigojimo balansinę vertę, diskontuodamas būsimųjų palūkanų ir pagrindinės sumos mokėjimų srautą pagal vyraujančią rinkos palūkanų normą už panašų įsipareigojimą, kuris neturi kartu esančio grynojo turto / nuosavo kapitalo sudedamosios dalies. Tada nuosavybės priemonės, suteikiančios teisę konvertuoti priemonę į paprastąsias akcijas, balansinė vertė gali būti nustatoma atimant finansinio įsipareigojimo balansinę vertę iš bendros sudėtinės priemonės vertės. Pagal antrąjį būdą, emitentas tiesiogiai nustato pasirinkimo sandorio vertę pagal panašaus pasirinkimo sandorio, jei toks yra, tikrąją vertę arba naudodamasis pasirinkimo sandorio įkainojimo modeliu. Tada kiekvienos sudedamosios dalies vertė yra proporcingai koreguojama tiek, kiek to reikia, norint užtikrinti, jog sudedamosioms dalims priskirtų balansinių verčių suma būtų lygi numatomi visos konvertuojamos obligacijos sumai. (Pagal 2 priedelio A24 paragrafą.)

Palūkanos, dividendai, nuostoliai ir pelnas

36. *Palūkanos, dividendai, nuostoliai ir pelnas, susijęs su finansine priemone ar jos sudedamąja dalimi, kuri klasifikuojama kaip finansinis įsipareigojimas, apskaitoje turėtų būti registruojami finansinės veiklos ataskaitoje kaip sąnaudos ar pajamos.*

Emitentas turėtų debetuoti finansinės priemonės, klasifikuojamos kaip nuosavybės priemonės, turėtojams paskirstomas sumas tiesiogiai į grynąjį turtą / nuosavą kapitalą.

37. Finansinių priemonių klasifikavimas finansinės būklės ataskaitoje lemia tai, ar palūkanos, dividendai, nuostoliai ir pelnas, susiję su ta priemone, yra priskiriami sąnaudoms arba pajamoms ir pateikiami finansinės veiklos ataskaitoje. Taigi dividendų išmokėjimas už akcijas, kurios klasifikuojamos kaip išipareigojimai, laikomas sąnaudomis, taip pat kaip ir palūkanos už obligacijas, ir pateikiamas finansinės veiklos ataskaitoje. Panašiai pelnas ir nuostoliai, susiję su išipareigojimams priskiriamų priemonių išpirkimu ar perfinansavimu, pateikiami finansinės veiklos ataskaitoje, tuo tarpu pelnas ir nuostoliai, susiję su grynajam turtui / nuosavam kapitalui priskiriamų priemonių išpirkimu ar perfinansavimu, apskaitoje registruojami kaip grynojo turto / nuosavo kapitalo pasikeitimas.
38. Sąnaudoms priskiriami dividendai gali būti pateikiami finansinės veiklos ataskaitoje arba su palūkanomis už kitus išipareigojimus, arba kaip atskiras straipsnis. Palūkanų ir dividendų atskleidimo reikalavimus nustato 1-asis TVSAS „Finansinės atskaitomybės pateikimas“. Kai kuriais atvejais dėl didelių skirtumų tarp palūkanų ir dividendų, susijusių su tokiais klausimais kaip atskaitymas mokesčių tikslais, pageidautina finansinės veiklos ataskaitoje juos atskleisti atskirai. Ūkio subjektams, kurie moka pelno mokestį, mokesčių rezultatų sumų atskleidimo nuorodos pateikiamos 12-ajame TAS.

Finansinio turto ir finansinio išipareigojimo tarpusavio užskaita

39. Finansinis turtas ir finansinis išipareigojimas turėtų būti tarpusavyje užskaitomi ir finansinės būklės ataskaitoje registruojami nurodant grynąjį rezultatą, kai ūkio subjektas:

a) turi teisės aktais nustatytą teisę tarpusavyje užskaityti pripažintas sumas; ir

b) ketina padengti tik grynąjį rezultatą arba tuo pačiu metu realizuoti turtą ir įvykdyti išipareigojimą.

40. Pagal šį standartą finansinis turtas ir finansinis įsipareigojimas turi būti pateikti nurodant grynąjį rezultatą, kai tai parodo ūkio subjekto planuojamus pinigų srautus iš vienos ar daugiau atskirų finansinių priemonių įgyvendinimo. Kai ūkio subjektas turi teisę gauti ar sumokėti vien tik grynąją sumą ir ketina tai padaryti, iš esmės jis turi tik vieną finansinį turtą ar finansinį įsipareigojimą. Pavyzdžiui, valstijos vyriausybė finansinį įsipareigojimą nacionalinei vyriausybei įvykdė padengdama grynąjį rezultatą (t.y. prieš tai atimdama finansinį turtą, kurį nacionalinė vyriausybė jai buvo skolinga). Kitomis aplinkybėmis finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai pateikiami atskirai vienas nuo kito, atitinkamai pagal jų apibūdinimą – kaip ūkio subjekto turtas arba įsipareigojimai. (Pagal 2 priedėlio A25 paragrafą.)
41. Pripažinto finansinio turto ir pripažinto finansinio įsipareigojimo tarpusavio užskaitymas ir grynosios sumos pateikimas skiriasi nuo situacijos, kai nustojama pripažinti finansinį turtą ar finansinį įsipareigojimą. Tuo tarpu, kai dėl tarpusavio užskaitos pelnas ar nuostolis negali būti pripažintas, nustojus pripažinti finansinę priemonę anksčiau pripažintas straipsnis gali būti ne tik išbraukiamas iš finansinės būklės ataskaitos, bet dėl to taip pat gali būti pripažintas pelnas arba nuostolis.
42. Užskaitos teisė yra debitoriaus teisėta teisė pagal sutartį ar kitaip padengti ar kitaip eliminuoti visą ar dalį įsiskolinimo kreditoriui sumos, užskaitant ją su suma, kurią skolingas kreditorius. Neįprastomis aplinkybėmis debitorius gali turėti teisėtą teisę užskaityti sumą, kurią privalo sumokėti trečioji šalis, su suma, kurią jis turi sumokėti kreditoriui, jei remiantis visų trijų šalių susitarimu aiškiai nustatoma debitoriaus tarpusavio užskaitos teisė. Reikėtų gerai išsiaiškinti, ar tarpusavio užskaitos teisė yra teisėta (įvairiose jurisdikcijose šios teisės sąlygos gali skirtis) ir kokie įstatymai taikomi šalių santykiams.
43. Teisės aktų nustatytos teisės tarpusavyje užskaityti finansinį turtą ir finansinį įsipareigojimą buvimas daro įtaką teisėms ir įsipareigojimams, susijusiems su finansiniu turtu ir finansiniu įsipareigojimu, ir gali labai paveikti kredito ir likvidumo rizikos įtaką ūkio subjektui. Tačiau pats teisės buvimas nėra pakankamas tarpusavio užskaitos pagrindas. Jeigu neketinama pasinaudoti šia teise ar tuo pačiu metu atsiskaityti, ūkio subjekto būsimųjų pinigų srautų suma ir išdėstymas laiko atžvilgiu nėra veikiami. Kai ūkio subjektas ketina pasinaudoti teise ar tuo pačiu metu

atsiskaityti, turto ir įsipareigojimų pateikimas nurodant grynąjį rezultatą geriau atspindi planuojamų pinigų srautų sumas ir išdėstymą laiko atžvilgiu, taip pat riziką, tenkančią tiems pinigų srautams. Vienos arba abiejų šalių ketinimas padengti grynąjį rezultatą, be teisės tai daryti, nėra pakankamas pagrindas pateisinti užskaitą, kadangi teisės ir įsipareigojimai, susiję su atskiru finansiniu turtu ir finansiniu įsipareigojimu, išlieka nepakitę.

44. Ūkio subjekto ketinimus dėl konkretaus turto ir įsipareigojimų padengimo gali veikti jo įprastinė veikla, finansų rinkų reikalavimai ir kitos aplinkybės, galinčios riboti galimybę užskaityti skirtumą ar padengti turtą ir įsipareigojimus tuo pačiu metu. Kai ūkio subjektas turi užskaitos teisę, bet neketina užskaityti skirtumą ar realizuoti turtą ir įvykdyti įsipareigojimą tuo pačiu metu, tokios teisės poveikis ūkio subjekto kredito rizikai atskleidžiamas pagal 73 paragrafą.
45. Dvi finansinės priemonės galėtų būti padengtos vienu metu, pavyzdžiui, atsiskaitymų centro organizuotoje finansų rinkoje arba vykstant tiesioginiams mainams. Tokiomis aplinkybėmis pinigų srautai iš esmės yra lygūs vienam grynajam rezultatui ir nėra kredito ar likvidumo rizikos. Kitais atvejais ūkio subjektas gali įvykdyti dvi priemonės: gaudamas ir sumokėdamas sumas atskirai, prisiimdamas kredito riziką dėl visos turto sumos ar likvidumo riziką dėl visos įsipareigojimo sumos. Tokia rizika gali būti didelė, nors galbūt palyginti trumpą laiką. Atitinkamai finansinio turto realizavimas ir finansinio įsipareigojimo padengimas yra laikomi vykstančiais tuo pačiu metu tik tada, kai sandoriai vyksta tuo pačiu metu.
46. 39 paragrafe išdėstytos sąlygos paprastai nėra įvykdomos ir tarpusavio užskaita netaikytina, kai:
- a) naudojamos kelios skirtingos priemonės, kad atkartotų vienos finansinės priemonės savybes (t. y. „sintetinė priemonė“);
  - b) finansinis turtas ir finansinis įsipareigojimas atsiranda iš finansinių priemonių, turinčių tokią pat pirminę riziką (pavyzdžiui, turtas ir įsipareigojimai išankstinių sandorių sutarčių ar kitų išvestinių priemonių portfelyje), bet susijusių su skirtingais partneriais;

- c) finansinis ar kitas turtas įkeistas garantuojant už finansinius įsipareigojimus, kuriems netaikoma atgręžtinis reikalavimas;
- d) finansinį turtą debitorius yra atidavęs fondui įsipareigojimui apmokėti, kai kreditorius nepriima to turto kaip įsipareigojimo padengimo (pavyzdžiui, atsiskaitymų fondo sudarymas); arba
- e) įsipareigojimus, patirtus dėl ūkinių įvykių, nulėmusių nuostolių atsiradimą, numatoma išieškoti iš trečiosios šalies, pagal draudimo sutartį pateikiant pretenziją dėl padarytos žalos.

47. Ūkio subjektas, kuris vykdo daug sandorių, susijusių su finansinėmis priemonėmis, su vienu partneriu, gali sudaryti generalinę tarpusavio užskaitos sutartį. Tokia sutartis leidžia atsiskaityti vienu kartu užskaitant visų finansinių priemonių rezultatus, jei nesilaikoma nors vieno tokio sandorio sąlygų arba nors vienas sandoris nutraukiamas. Tokias sutartis paprastai sudaro finansų įstaigos, kad apsisaugotų nuo nuostolių, bankroto ar kitų ūkinių įvykių, dėl kurių sandorio šalis nepajėgtų įvykdyti savo įsipareigojimų. Generalinė tarpusavio užskaitos sutartis paprastai suteikia užskaitos teisę, kuri įsigali ir paveikia atskiro finansinio turto ir finansinio įsipareigojimo realizavimą ar atsiskaitymą už jį tik po ūkinio įvykio, įrodančio įsipareigojimų nevykdymą ar kitomis aplinkybėmis, kurios neturėtų susidaryti, kai verslo eiga normali. Generalinė tarpusavio užskaitos sutartis nesuteikia pagrindo užskaitai tol, kol abu 39 paragrafe nurodyti kriterijai nėra įvykdyti. Kai finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai, kuriems taikoma generalinė tarpusavio užskaitos sutartis, nėra užskaitomi, sutarties įtaka ūkio subjekto kredito rizikai atskleidžiama pagal 73 paragrafą.

Atskleidimas

48. Pagal šį standartą reikalaujamų atskleidimų tikslas – pateikti informaciją, kuri leistų geriau suprasti balansinių ir nebalansinių priemonių svarbą ūkio subjekto finansinei būklei, rezultatams ir pinigų srautams, bei padėti įvertinti būsimųjų pinigų srautų, susijusių su tomis priemonėmis, sumas, išdėstymą laiko atžvilgiu ir tikėtinumą. Be to, kad pateiktų išsamią informaciją apie konkrečių finansinių priemonių likučius ir sandorius, ūkio subjektams dar rekomenduojama pateikti analizę, kiek tos finansinės

priemonės naudojamos, kokia su jomis susijusi rizika ir kokiems finansiniams tikslams jos skirtos. Vadovybės nuostatų dėl rizikos, susijusios su finansinėmis priemonėmis, analizė, įskaitant nuostatas dėl tokių klausimų, kaip apsidraudimo nuo rizikos sandoriai, per didelės rizikos koncentracijos mažinimas ir reikalavimai, kad kredito riziką sušvelnintų įkeičiamas turtas, suteikia vertingos papildomos informacijos, kuri nepriklauso nuo konkrečių tuo metu esamų priemonių. Kai kurie ūkio subjektai tokią informaciją pateikia finansinės atskaitomybės pastabose, o ne kaip finansinės atskaitomybės dalį.

49. Finansinių priemonių sandorių rezultatas gali būti tai, kad ūkio subjektas prisiima ar perduoda kitai šaliai toliau aprašomą finansinę riziką. Reikalaujami atskleidimai nurodo informacijos, kuri padeda finansinės atskaitomybės vartotojams įvertinti rizikos, susijusios su pripažintomis ir nepripažintomis finansinėmis priemonėmis, mastą:

a) Kainos rizika. Yra trys kainos rizikos rūšys: valiutų kursų rizika, palūkanų normos rizika ir rinkos rizika.

i) Valiutų kursų rizika – rizika, kad finansinių priemonių vertė keisis dėl užsienio valiutos kurso pokyčių.

ii) Palūkanų normos rizika – rizika, kad finansinių priemonių vertė keisis dėl rinkos palūkanų normos pokyčių.

iii) Rinkos rizika – rizika, kad finansinių priemonių vertė keisis dėl rinkos kainų pokyčių, nepaisant to, ar tuos pokyčius nulėmė veiksniai, būdingi tam tikram vertybiniam popieriui ar jo emitentui, ar veiksniai, darantys įtaką visiems vertybiniais popieriams, kuriais prekiaujama rinkoje.

Sąvoka „kainos rizika“ apima ne tik tikimybę gauti nuostolį, bet ir tikimybę gauti pelną.

b) Kredito rizika. Kredito rizika – rizika, kad viena finansinių priemonių šalis neįvykdys įsipareigojimo ir dėl to kita šalis patirs finansinį nuostolį.

c) Likvidumo rizika. Likvidumo rizika, dar vadinama finansavimo rizika, – rizika, kad ūkio subjektas patirs sunkumų kaupdamas lėšas įsipareigojimams, susijusiems su finansinėmis priemonėmis, įvykdyti. Likvidumo rizika gali atsirasti dėl

nesugebėjimo parduoti finansinį turtą už kainą, artimiausią jo tikrajai vertei. Kai kurie viešojo sektoriaus ūkio subjektai, tokie, kaip nacionalinė vyriausybė, likvidumo riziką gali sumažinti padidindami mokesčius arba kitas rinkliavas.

- d) Pinigų srautų rizika. Pinigų srautų rizika – rizika, kad būsimųjų pinigų srautų suma, susijusi su pinigine finansine priemone, keisis. Pavyzdžiui, skolos priemonės su laisvai kintančia palūkanų norma atveju tokie svyravimai nulemia faktinės finansinės priemonės palūkanų normos pokytį, paprastai be atitinkamo šios priemonės tikrosios vertės pokyčio.

Rizikos valdymo politikos atskleidimas

50. Ūkio subjektas turi aprašyti savo finansinės rizikos valdymo tikslus ir politiką, įskaitant politiką, taikomą apdraudžiant kiekvieną svarbesnę prognozuojamą sandorį, kuriam taikoma apsidraudimo sandorių apskaita.

51. Standartai nenustato nei informacijos, kurią reikia atskleisti, formos, nei jos vietos finansinėje atskaitomybėje. Kalbant apie pripažintas finansines priemones, atsižvelgiant į tai, kokia informacija pateikiama finansinės būklės ataskaitoje, nėra būtina jos kartoti aiškinamajame rašte. Tačiau kalbant apie nepripažintas finansines priemones, aiškinamojo rašto ar papildomų lentelių informacija yra pagrindinė atskleidimo priemonė. Atskleidimai gali būti rašytinio paaiškinimo ir konkrečių duomenų derinys, pagal tai, kiek jie atitinka priemonių pobūdį ir jų svarbą ūkio subjektui.

52. Kaip detalai reikia atskleisti konkrečias finansines priemones, sprendžiama remiantis subjektyviu vertinimu, atsižvelgiant į santykinę tų priemonių svarbą. Būtina siekti pusiausvyros tarp perkrautos finansinės atskaitomybės, kai daugybė detalių gali trukdyti finansinės atskaitomybės vartotojams, ir skurdžios atskaitomybės, kur per didelis informacijos apibendrinimas gali nuslėpti svarbią informaciją. Pavyzdžiui, kai ūkio subjektui priklauso didelė dalis finansinių priemonių, kurių savybės panašios, ir nėra viena sutartis atskirai nėra reikšminga, tinka apibendrinti informaciją ir pateikti nuorodą į konkrečių priemonių rūšis. Kita vertus, konkreti informacija apie atskirą priemonę gali būti svarbi tada, kai priemonė sudaro, pavyzdžiui, svarbią ūkio subjekto kapitalo struktūros sudedamąją dalį.

53. Ūkio subjekto vadovybė skirsto finansines priemones į klases, kurios atitinka atskleidžiamos informacijos pobūdį, atsižvelgdama į tokius dalykus kaip priemonių apibūdinimai (ar jos pripažįstamos, ar ne, o jei pripažįstamos, koks vertinimo metodas taikomas). Bendrai klasės apibrėžiamos taip, kad būtų galima atskirti straipsnius, apskaitoje registruojamus įsigijimo savikaina, ir straipsnius, apskaitoje registruojamus tikrąja verte. Kai sumos, atskleidžiamos aiškinamajame rašte ar papildomose lentelėse, yra susijusios su pripažintu turtu ir įsipareigojimais, jos turi suteikti pakankamai informacijos, leidžiančios jas suderinti su atitinkamomis eilutėmis finansinės būklės ataskaitoje. Kai ūkio subjektas yra šalis, sudaranti finansines priemones, kurios šiame standarte nepaminėtos, pavyzdžiui, įsipareigojimai pagal pensinio aprūpinimo planus ar draudimo sutartis, tos priemonės sudaro finansinio turto ar finansinių įsipareigojimų klasę ar klases, atskleidžiamas atskirai nuo tų, kurios minimos šiame standarte.

Sąlygos, aplinkybės ir apskaitos politika

54. Apie kiekvieną tiek pripažinto, tiek nepripažinto finansinio turto, finansinių įsipareigojimų ir nuosavybės priemonių klasę ūkio subjektas turi atskleisti:

- a) informaciją apie finansinių priemonių apimtį ir pobūdį, įskaitant reikšmingas sąlygas, kurios gali turėti įtakos būsimųjų pinigų srautų dydžiui, išdėstymui laiko atžvilgiu ir tikėtinumui; ir*
- b) taikomą apskaitos politiką ir metodus, įskaitant pripažinimo kriterijus ir vertinimo pagrindą.*

55. Sutartinės finansinių priemonių sąlygos yra svarbus veiksnys, turintis įtakos su priemone susijusių šalių būsimųjų pinigų įplaukų ir išmokų sumai, gavimo (mokėjimo) laikui ir apibrėžtumui. Kai pripažintos ir nepripažintos priemonės atskirai arba kaip klasė yra svarbios ūkio subjekto esamai finansinei padėčiai arba jo būsimiesiems veiklos rezultatams, atskleidžiamos tų priemonių sąlygos. Jei jokia priemonė atskirai nėra reikšminga būsimiesiems konkrečiau ūkio subjekto pinigų srautams, pateikiamas pagrindinių priemonių apibūdinimas, nurodant tam tikras panašių priemonių grupes.

56. Jei ūkio subjekto turimos ar išleistos finansinės priemonės atskirai arba kaip klasė sukuria potencialiai reikšmingą 49 paragrafe minėtą riziką, sąlygos, galinčios užtikrinti atskleidimą apima:

- a) pagrindinę, patvirtintą, nominalią arba panašią sumą, kuri kai kurioms išvestinėms priemonėms, tokioms kaip palūkanų normos apsikeitimo sandoriai, gali būti suma (sutartyje vadinama numatyta verte), pagal kurią atliekami būsimieji mokėjimai;
- b) trukmę, pasibaigimo arba įvykdymo datą;
- c) išankstinio atsiskaitymo teisę, kurią turi kuri nors priemonės šalis, įskaitant laikotarpį, arba datą, kuriuo šia teise gali būti pasinaudota, bei pasinaudojimo kainą arba kainų svyravimo ribas;
- d) pasirinkimo sandorius, kuriuos sudaro kuri nors priemonės šalis, pagal kuriuos priemonė būtų konvertuota arba pakeista kita finansine priemone, arba kuriuo nors kitu turtu, arba įsipareigojimu, įskaitant laikotarpį, arba datą, kuriuo pasirinkimo sandoriai gali būti vykdomi, bei konvertavimo ar keitimo kursą (-us);
- e) numatytų būsimųjų pinigų įplaukų arba priemonės pagrindinės sumos išmokų dydį ir išdėstymą laiko atžvilgiu, įskaitant grąžinimus dalimis ir bet koki atskaitymų fondą ar panašius reikalavimus;
- f) patvirtintos normos arba palūkanų, dividendų arba kitos pagrindinės sumos reguliarios grąžos sumą bei mokėjimų išdėstymą laiko atžvilgiu;
- g) turimą užstatą – finansinio turto atveju arba įkeistą turtą – finansinio įsipareigojimo atveju;
- h) valiutą, kuria reikalaujama gauti pinigus arba atlikti mokėjimus tuo atveju, kai priemonės pinigų srautai yra išreikšti kita valiuta nei ūkio subjekto atskaitomybės valiuta;
- i) jei kalbama apie priemonę, kuria numatoma pasikeisti, a–h punktuose nurodytą informaciją apie priemonę, kuri bus įsigyta keitimo metu; ir
- j) kiekvieną priemonės sąlygą arba susijusią sąlygą, kurią pažeidus reikšmingai pasikeistų bet kuri kita sąlyga (pvz., maksimalus skolos ir grynojo turto / nuosavo kapitalo santykis obligacijos sąlygoje, kurią pažeidus reikėtų nedelsiant sumokėti visą pagrindinę obligacijos sumą).

57. Kai finansinių priemonių pateikimas finansinės būklės ataskaitoje skiriasi nuo priemonės teisinės formos, pageidautina, kad ūkio subjektas finansinės atskaitomybės aiškinamajame rašte paaiškintų priemonės pobūdį.
58. Informacija apie finansinių priemonių apimtį ir pobūdį yra naudingesnė tada, kai ji atspindi visus atskirų priemonių ryšius, kurie gali daryti įtaką būsimųjų ūkio subjekto pinigų srautų dydžiui, išdėstymui laiko atžvilgiu ar apibrėžtumui. Pavyzdžiui, yra svarbu atskleisti tokius apdraudimo santykius, kurie galėtų būti, kai centrinė skolinimosi agentūra turi investicijų į akcijas, kurioms ji yra nusipirkusi pasirinkimo parduoti sandorį. Panašus atvejis ir tada, kai yra svarbu atskleisti ryšius tarp „sintetinių priemonių“ sudedamųjų dalių, tokių kaip fiksuotos normos įsiskolinimas, kuris atsiranda skolinantis už laisvai kintančią palūkanų normą ir sudarant laisvai kintančios palūkanų normos pakeitimo fiksuota palūkanų norma sandorį. Kiekvienu atveju ūkio subjektas pateikia finansinį turtą ir finansinius įsipareigojimus savo finansinės būklės ataskaitoje pagal jų pobūdį arba atskirai, arba juos atitinkančioje finansinio turto arba finansinio įsipareigojimo klasėje. Kaip dėl turto ir įsipareigojimų ryšių keičiasi galima rizika, finansinės atskaitomybės vartotojui gali paaiškėti iš informacijos, apibūdintos 56 paragrafe, bet tam tikromis aplinkybėmis yra būtinas papildomas atskleidimas.
59. Pagal 1-ąjį TVSAS ūkio subjektas pateikia aiškų ir tikslų visos svarbios apskaitos politikos atskleidimą, įskaitant tiek bendruosius principus, tiek tų principų taikymo reikšmingiems sandoriams bei aplinkybėms, atsirandančioms ūkio subjekto veikloje, metodą. Finansinių priemonių atveju toks atskleidimas apima:
- a) kriterijus, kurie taikomi nustatant, kada pripažinti finansinį turtą ar finansinį įsipareigojimą finansinės būklės ataskaitoje ir kada nustoti jį pripažinti;
  - b) įvertinimo pagrindą, kuris taikomas finansiniam turtui ir finansiniams įsipareigojimams tiek atliekant pirminį pripažinimą, tiek vėliau; ir
  - c) pajamų ir sąnaudų, kylančių iš finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų, pripažinimo ir įvertinimo pagrindą.
60. Sandorių tipai, dėl kurių gali reikėti atskleisti jiems taikomą apskaitos politiką:

- a) finansinio turto perdavimas, kai perdavėjas toliau kontroliuoja turtą arba išlieka ryšiai su juo, pavyzdžiui, finansinio turto pavertimas vertybiniais popieriais, atpirkimo sutartys ir atvirkštinio atpirkimo sutartys;
- b) finansinio turto perdavimas pagal patikėjimo teisę įsipareigojimams vykdyti suėjus jiems nustatytam terminui, kai perdavimo metu perdavėjas neatleidžiamas nuo įsipareigojimų vykdymo, iš esmės yra patikėjimo teisės panaikinimas;
- c) atskirų finansinių priemonių, kurios sudaro sandorių eilę, įsigijimas ar išleidimas siekiant gauti tokį pat rezultatą kaip ir įsigyjant ar išleidžiant vieną priemonę;
- d) finansinių priemonių, kaip apsidraudimo nuo galimos rizikos priemonių, įsigijimas ar išleidimas, pavyzdžiui, palūkanų normos apsisukimo sandoris, skirtas finansinės nuomos įsipareigojimui apsidrausti; ir
- e) piniginių finansinių priemonių, turinčių nustatytą palūkanų normą, kuri skiriasi nuo išleidimo dieną rinkoje vyraujančios palūkanų normos, įsigijimas ar išleidimas, pavyzdžiui, centrinė skolinimosi agentūra obligacijas išleidžia su nuolaida (angl. – *at discount*). (Pagal 2 priedėlio A26 paragrafą.)

61. Kad finansinės atskaitomybės vartotojams būtų pateikta visa informacija, iš kurios jie galėtų suprasti, kuo remiantis buvo vertinamas finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai, apskaitos politikos atskleidimai turi parodyti ne tik tai, koks įvertinimo pagrindas (įsigijimo vertės, tikrosios vertės ar kuris nors kitas) buvo taikomas konkrečiai turto ar įsipareigojimų klasei, bet ir metodą, kaip jis buvo pritaikytas. Pavyzdžiui, kai finansinės priemonės parodomos įsigijimo savikaina, gali būti reikalaujama, kad ūkio subjektas atskleistų, kaip jis į apskaitą įtraukia:

- a) įsigijimo ar išleidimo išlaidas;
- b) premijas ir nuolaidas už piniginių finansinių turto ir finansinius įsipareigojimus;
- c) numatomų būsimųjų pinigų srautų, susijusių su pinigine finansine priemone, tokia kaip obligacija, indeksuojama pagal prekės kainą, įvertinimo pasikeitimus;
- d) aplinkybių pasikeitimus, dėl kurių atsiranda didelė visų sutartinių sumų, gautinų iš piniginio finansinio turto, gavimo laiko paklaida;
- e) finansinio turto tikrosios vertės kritimą žemiau jo balansinės vertės; ir

f) pertvarkytus finansinius įsipareigojimus.

Ūkio subjektas atskleidžia, ar finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų, apskaitoje parodomų tikrąja verte, balansinės vertės nustatytos pagal skelbiamas rinkos kainas, nepriklausomus vertinimus, diskontuotų pinigų srautų analizę ar kitą tinkamą būdą, ir atskleidžia visas svarbias prielaidas, padarytas taikant šiuos metodus. (Pagal 2 priedėlio A27 paragrafą.)

62. Ūkio subjektas atskleidžia, kaip finansinės veiklos ataskaitoje parodomos realizuotos ir nerealizuotos pajamos ir nuostoliai, palūkanos ir kiti pajamų ir sąnaudų straipsniai, susiję su finansiniu turtu ir finansiniais įsipareigojimais. Šis atskleidimas apima informaciją apie tai, pagal ką pripažįstamos pajamos ir sąnaudos, susidaranti iš finansinių priemonių, turimų apsidraudimo tikslams. Kai ūkio subjektas pateikia pajamų ir sąnaudų straipsnius grynąja verte, net jei atitinkamas finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai finansinės būklės ataskaitoje nebuvo užskaityti, atskleidžiama tokio pateikimo priežastis, jei įtaka yra reikšminga.

Palūkanų normos rizika

63. Ūkio subjektas turi atskleisti informaciją apie galimą kiekvienos tiek pripažinto, tiek nepripažinto finansinio turto ar finansinio įsipareigojimo klasės palūkanų normos riziką, įskaitant:

a) sutartinę perkainojimo arba galiojimo pasibaigimo datą, priklausomai nuo to, kuri yra ankstesnė; ir

b) jei taikytos, faktines palūkanų normas.

64. Ūkio subjektas pateikia informaciją apie tai, kiek jį gali veikti būsimi vyraujančios palūkanų normos lygio pasikeitimai. Rinkos palūkanų normų pasikeitimai turi tiesioginę įtaką sutarties pagrindu nustatytiems su kai kuriuo finansiniu turtu ir finansiniais įsipareigojimais susijusiems pinigų srautams (pinigų srautų rizika) arba kito finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tikrajai vertei (kainos rizika).

65. Informacija apie galiojimo pasibaigimo arba perkainojimo datas, kai pastarosios yra ankstesnės, parodo laikotarpį, kuriuo palūkanų norma yra fiksuota, o informacija apie

faktines palūkanų normas parodo, kokiame lygyje jos yra fiksuotos. Šios informacijos atskleidimas suteikia finansinės atskaitomybės vartotojams galimybę įvertinti palūkanų normos kainos riziką, kuri kyla ūkio subjektui, ir tuo pačiu – pelno ar nuostolio tikimybę. Kalbant apie priemones, kurios perkainojamos pagal rinkos palūkanų normą nesuėjus galiojimo pasibaigimo terminui, yra svarbiau atskleisti laikotarpį iki kito perkainojimo nei laikotarpį iki galiojimo pasibaigimo.

66. Kad informacija apie sutartinio perkainojimo ir galiojimo pasibaigimo datas būtų išsamesnė, ūkio subjektas gali atskleisti informaciją apie tikėtinas perkainojimo arba galiojimo pasibaigimo datas, kai šios datos reikšmingai skiriasi nuo sutartyje numatytų datų. Tokia informacija gali būti ypač svarbi tada, kai, pavyzdžiui, ūkio subjektas gali pagrįstai ir patikimai numatyti fiksuotos normos hipotekinių paskolų sumą, kuri bus gražinta prieš terminą, ir naudoja šiuos duomenis savo galimos palūkanų normos rizikai valdyti. Papildomoje informacijoje turi būti nurodyta, kad atskleidimas yra pateiktas remiantis vadovybės laukiamais būsimaisiais įvykiais ir paaiškina prielaidas dėl perkainojimo arba galiojimo pasibaigimo datų bei, kiek tos prielaidos skiriasi nuo sutartyse numatytų datų.
67. Ūkio subjektas nurodo, kuris finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai yra:
- a) pažeidžiami dėl palūkanų normos kainos rizikos, tokie kaip fiksuotos palūkanų normos piniginis finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai;
  - b) pažeidžiami dėl palūkanų normos pinigų srautų rizikos, tokie kaip laisvai kintančios palūkanų normos piniginis finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai, kai keičiantis rinkos palūkanų normoms ši norma nustatoma iš naujo; ir
  - c) apsaugoti nuo palūkanų normos rizikos, tokie kaip kai kurios investicijos į nuosavybės vertybinius popierius.
68. Piniginių finansinių priemonių faktinė palūkanų norma (faktinis pelningumas) – norma, kurią naudojant dabartinės vertės apskaičiavimui gaunama priemonės balansinė vertė. Apskaičiuojant dabartinę vertę, palūkanų norma taikoma būsimųjų pinigų įplaukų ar išmokų srautui nuo atskaitomybės datos iki kitos perkainojimo (galiojimo pasibaigimo) datos ir tą datą tikėtinai balansinei vertei (pagrindinei sumai). Palūkanų norma yra pradinė norma fiksuotos palūkanų normos priemonei, apskaitoje

registruotai amortizuotos savikainos būdu, ir einamoji rinkos palūkanų norma – laisvai kintančios palūkanų normos priemonei arba priemonei, apskaitoje parodytai tikraja verte. Faktinė palūkanų norma kartais apibūdinama kaip pelningumo lygis iki galiojimo pasibaigimo arba kito perkainojimo datos ir tuo laikotarpiu yra vidinė priemonės pelno norma.

69. 63 paragrafo b punkte pateiktas reikalavimas taikomas obligacijoms, skolos raštams ir panašioms piniginei finansinėms priemonėms, kuriose numatyti būsimieji mokėjimai, sukuriantys grąžą turėtojui ir išlaidas emitentui ir parodantys pinigų laiko vertę. Reikalavimas netaikomas tokioms finansinėms priemonėms kaip nepiniginės ir išvestinės priemonės, kurios neturi nustatytos faktinės palūkanų normos. Pavyzdžiui, nors tokios priemonės kaip palūkanų normos išvestinės priemonės, įskaitant apsikeitimo sandorius, išankstinės palūkanų normos sutartis ir pasirinkimo sandorius, nėra apsaugotos nuo kainos arba pinigų srautų rizikos dėl rinkos palūkanų normų pasikeitimo, atskleisti faktinę palūkanų normą nėra svarbu. Tačiau pateikdamas informaciją apie faktinę palūkanų normą, ūkio subjektas atskleidžia, kokį poveikį jo galimai palūkanų normos rizikai daro tokie apsidraudimo ar „konvertavimo“ sandoriai kaip palūkanų normos apsikeitimo sandoriai.
70. Ūkio subjektas gali ir toliau likti neapsaugotas nuo palūkanų normos rizikos, susijusios su finansiniu turtu, kuris nurašomas iš jo finansinės būklės ataskaitos dėl tokio sandorio kaip įsipareigojimų perkėlimas į nuosavą kapitalą (angl. – *securitization*). Panašiai ūkio subjektas gali tapti pažeidžiamas palūkanų normos rizikos sudarydamas tokį sandorį, kai įsipareigojama skolinti lėšas fiksuota palūkanų norma arba kai paskolos suteikiamos pirminiams gamintojams sausros ar kitos nelaimės atveju, dėl kurio finansinės būklės ataskaitoje nepripažįstamas joks finansinis turtas ar finansinis įsipareigojimas. Tokiomis aplinkybėmis ūkio subjektas atskleidžia informaciją, iš kurios finansinės atskaitomybės vartotojai galėtų suprasti jo rizikos pobūdį ir laipsnį. Kai įsipareigojimai perkeliama į nuosavą kapitalą (arba panašiai perduodant finansinį turtą), ši informacija paprastai apima perduodamo turto pobūdį, nustatytą jo pagrindinę sumą, palūkanų normą ir galiojimo pasibaigimo terminą bei sandorio sąlygas, dėl kurių lieka palūkanų normos rizika. Įsipareigojant skolinti lėšas, paprastai atskleidžiama nustatyta skolinamos sumos pagrindinė suma, palūkanų norma ir grąžinimo terminas bei svarbios sandorio sąlygos, dėl kurių gali kilti rizika.

71. Ūkio subjekto veiklos pobūdis ir jo dalyvavimo su finansinėmis priemonėmis susijusioje veikloje mastas nulems tai, ar informacija apie palūkanų normos riziką bus pateikiama aprašomuoju būdu, lentelėse ar abiem būdais. Jei ūkio subjektas turi daug finansinių priemonių, kurios nėra apsaugotos nuo palūkanų normos kainos ar palūkanų normos pinigų srautų rizikos, jis gali pasirinkti vieną ar kelis toliau nurodytus informacijos pateikimo būdus:

- a) Finansinių priemonių, kurios pažeidžiamos palūkanų normos kainos rizikos, balansinės vertės gali būti pateikiamos lentelėje, sugrupuotos pagal tai, kurių galiojimo terminas pagal sutartį sueis arba kurios bus perkainotos:
  - i) per vienerius metus nuo atskaitomybės datos;
  - ii) per daugiau nei vienerius metus ir mažiau nei per penkerius metus nuo atskaitomybės datos; ir
  - iii) per penkerius ar daugiau metų nuo atskaitomybės datos.
- b) Kai ūkio subjekto veiklai didelę įtaką daro galimos palūkanų normos kainos rizikos lygis arba jo pasikeitimai, rekomenduotina pateikti smulkesnę informaciją. Toks ūkio subjektas kaip centrinė skolinimosi agentūra gali atskleisti, pavyzdžiui, atskiras balansinių verčių grupes tų finansinių priemonių, kurių galiojimo terminas pagal sutartį sueis arba kurios bus perkainotos:
  - i) per vieną mėnesį nuo atskaitomybės datos;
  - ii) per daugiau nei vieną ir mažiau nei per tris mėnesius nuo atskaitomybės datos; ir
  - iii) per daugiau nei tris ir mažiau nei per dvylika mėnesių nuo atskaitomybės datos.
- c) Panašiai ūkio subjektas gali nurodyti savo palūkanų normos pinigų srautų riziką lentelėje, nuroydamas laisvai kintančios palūkanų normos finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų grupių, kurių galiojimo terminas sueis skirtingais būsimaisiais laikotarpiais, bendras balansines vertes.
- d) Gali būti atskleista informacija apie atskiros finansinės priemonės palūkanų normą arba svertines vidutines palūkanų normas arba pagal kiekvieną finansinių priemonių klasę gali būti pateikiami normų intervalai. Ūkio subjektas į atskiras klases sugrupuoja priemones, išreikštas įvairia valiuta arba turinčias iš esmės skirtingą kredito riziką, kai dėl tokių veiksmų šios priemonės turi iš esmės skirtingas faktines palūkanų normas.

72. Tam tikromis aplinkybėmis ūkio subjektas gali pateikti naudingą informaciją apie galimą savo palūkanų normos riziką, nurodydamas hipotetinio vyraujančių rinkos palūkanų normų pokyčio įtaką savo finansinių priemonių tikrajai vertei, būsimoms pajamoms ir pinigų srautų pasikeitimui. Tokia informacija apie palūkanų normos jautrumą gali remtis tariamu rinkos palūkanų normos 1 % pasikeitimu, kuris atsiranda atskaitomybės data. Palūkanų normų pasikeitimo padarinius sudaro palūkanų pajamų ir sąnaudų pasikeitimai, kurie yra susiję su laisvai kintančios palūkanų normos finansinėmis priemonėmis, bei pelnas ar nuostoliai, atsiradę dėl fiksuotos normos priemonių tikrosios vertės pasikeitimų. Finansinėje atskaitomybėje pateikiamas palūkanų normos jautrumo aprašymas gali apsiriboti tiesiogine palūkanų normos įtaka palūkanas teikiančių finansinių priemonių, turimų atskaitomybės data, pasikeitimui, kadangi netiesioginė palūkanų normos pasikeitimo įtaka finansų rinkoms ir konkretiems ūkio subjektams paprastai negali būti patikimai nustatyta. Atskleisdamas informaciją apie palūkanų normos jautrumą, ūkio subjektas nurodo, koku pagrindu jis parengė šią informaciją, įskaitant visas svarbias prielaidas.

Kredito rizika

73. Ūkio subjektas turėtų atskleisti informaciją apie galimą kiekvienos tiek pripažinto, tiek nepripažinto finansinio turto klasės kredito riziką, įskaitant:

a) sumą, kuri geriausiai parodo jo maksimalią galimą kredito riziką atskaitomybės data (neatsižvelgiant į jokio įkeisto turto tikrąją vertę), tuo atveju, jei kitos šalys nevykdo savo įsipareigojimų pagal finansines priemones; ir

b) reikšmingą kredito rizikos koncentraciją.

74. Ūkio subjektas pateikia informaciją, susijusią su kredito rizika, kad jo finansinės atskaitomybės vartotojai turėtų galimybę įvertinti, kiek galėtų sumažėti būsimieji pinigų srautai iš atskaitomybės data turimo finansinio turto dėl to, kad partneriai nevykdo savo įsipareigojimų. Jų nevykdymas yra finansinio nuostolio, kuris pripažįstamas ūkio subjekto finansinės veiklos ataskaitoje, priežastis. 73 paragrafe nereikalaujama, kad ūkio subjektas atskleistų būsimųjų nuostolių tikimybės įvertinimą.

75. Sumų, pažeidžiamų kredito rizikos, neatsižvelgiant į gautinas sumas realizavus įkeistą turtą (maksimali galima ūkio subjekto kredito rizika), atskleidimo tikslai yra šie:
- a) pateikti finansinės atskaitomybės vartotojams pastovų nuo kredito rizikos neapsaugotos tiek pripažinto, tiek nepripažinto finansinio turto sumos vertinimo matą; ir
  - b) atsižvelgti į galimybę, kad maksimalus galimas nuostolis gali skirtis nuo pripažinto finansinio turto balansinės vertės arba nepripažinto finansinio turto tikrosios vertės, kuri yra atskleidžiama finansinėje atskaitomybėje.
76. Pripažinto finansinio turto, kuris pažeidžiamas kredito rizikos, balansinė vertė, nurodyta finansinės būklės ataskaitoje, atėmus visų taikomų atidėjinių nuostoliams vertę, paprastai atitinka sumą, kuriai tenka kredito rizika. Pavyzdžiui, palūkanų normų apsikeitimo sandorio, kuris parodomas tikrąja verte, maksimalus galimas nuostolis atskaitomybės datą paprastai yra balansinė vertė, kadangi ji atitinka apsikeitimo sandorio pakeitimo (įsipareigojimų nevykdymo atveju) savikainą pagal esamas rinkos kainas. Tokiomis aplinkybėmis nereikia jokio papildomo atskleidimo be to, kuris pateikiamas finansinės būklės ataskaitoje. Kita vertus, kaip rodo 77 ir 78 paragrafuose pateikti pavyzdžiai, maksimalus galimas ūkio subjekto nuostolis dėl tam tikro pripažinto finansinio turto gali iš esmės skirtis nuo jo balansinės vertės ir nuo kitų parodytų sumų, tokių kaip jų tikroji vertė arba pagrindinė suma. Tokiais atvejais reikia papildomo atskleidimo, kad būtų laikomasi 73 paragrafo a punkte numatyto reikalavimo.
77. Finansinis turtas, kurį teisiškai galima užskaityti tarpusavyje su finansiniu įsipareigojimu, atėmus įsipareigojimų vertę, nepateikiamas finansinės būklės ataskaitoje tol, kol nėra numatyta, kad jų padengimas bus įvykdytas grynąja verte arba tuo pačiu metu. Vis dėlto ūkio subjektas turi atskleisti, kad jis turi turto ir įsipareigojimų tarpusavio užskaitos teisę, kai pateikia informaciją pagal 73 paragrafą. Pavyzdžiui, kai laikas ūkio subjektui gauti lėšas už realizuotą finansinį turtą sueina anksčiau, nei reikia padengti tokios pat ar dar didesnės sumos finansinį įsipareigojimą, kuriam ūkio subjektas turi teisę taikyti tarpusavio užskaitą, ūkio subjektas gali pasinaudoti šia užskaitos teise, kad nepatirtų nuostolių, jei sutarties šalis nevykdytų įsipareigojimų. Tačiau, jei ūkio subjektas sureagoja arba gali sureaguoti į

įsipareigojimų nevykdymą pratęsdamas finansinio turto terminą, kredito rizika galėtų atsirasti tokiu atveju, jei naujose sąlygose būtų numatyta, kad lėšų gavimas bus atidėtas vėlesnei datai nei data, kurią reikia apmokėti įsipareigojimą. Tam, kad informuotų finansinės atskaitomybės vartotojus apie tai, kiek konkrečiu laiku buvo sumažinta galima kredito rizika, ūkio subjektas atskleidžia tarpusavio užskaitos teisės buvimą ir įtaką, kai numatoma, kad finansinis turtas bus gautas pagal terminus. Kai finansinis įsipareigojimas, kuriam taikoma tarpusavio užskaitos teisė, turi būti padengtas anksčiau, nei bus realizuotas finansinis turtas, kredito rizika kyla visai ūkio subjekto turto balansinei vertei, jei kita sutarties šalis nevykdo savo įsipareigojimų po to, kai įsipareigojimas jau yra padengtas.

78. Ūkio subjektas galėjo sudaryti vieną ar daugiau generalinių tarpusavio užskaitos sutarčių, skirtų jo galimiems kredito nuostoliams sumažinti, kurios neatitinka tarpusavio užskaitos kriterijų. Kai generalinė užskaitos sutartis reikšmingai sumažina kredito riziką, susijusią su finansiniu turtu, neužskaitytu su tos pačios sutarties šalies finansiniais įsipareigojimais, ūkio subjektas pateikia papildomą informaciją, susijusią su tokios sutarties poveikiu. Tokie atskleidimai parodo, kad:
- a) kredito rizika, susijusi su finansiniu turtu, kuriam taikoma generalinė tarpusavio užskaitos sutartis, eliminuojama tiek, kiek bus įvykdyta finansinių įsipareigojimų tai pačiai sutarties šaliai, realizavus tą turtą; ir
  - b) visos galimos ūkio subjekto rizikos sumažinimo laipsnis, vadovaujantis bendra tarpusavio užskaitos sutartimi, per trumpą laiką nuo atskaitomybės datos gali iš esmės pasikeisti, kadangi rizikai turi įtakos kiekvienas sandoris, kuriam taikomas susitarimas.

Rekomenduotina, kad ūkio subjektas atskleistų savo generalinės tarpusavio užskaitos sutarties sąlygas, nulemiančias jo kredito rizikos sumažinimo laipsnį.

79. Kai nėra jokios rizikos, susijusios su nepripažintu finansiniu turtu, arba maksimali rizika yra lygi priemonės, atskleistos pagal 54 paragrafą, pagrindinei, patvirtintai, nominaliajai ar kitai panašiai sutartinei sumai arba priemonės, atskleistos pagal 84 paragrafą, tikrajai vertei, nereikia nieko papildomai atskleisti, kad būtų laikomasi 73 paragrafo a punkto. Tačiau, kalbant apie tam tikrą nepripažintą finansinį turtą,

maksimalus nuostolis, kuris būtų pripažintas kitai priemonės vykdymo šaliai neįvykdžius savo įsipareigojimų, gali smarkiai skirtis nuo sumų, atskleistų pagal 54 ir 84 paragrafus. Pavyzdžiui, ūkio subjektas gali turėti teisę sumažinti nuostolį, kurį jis kitu atveju turėtų prisiimti užskaitydamas nepripažintą finansinį turtą nepripažintais finansiniais įsipareigojimais. Tokiomis aplinkybėmis 73 paragrafo a punktas reikalauja papildomo atskleidimo greta to, kuris numatytas 54 ir 84 paragrafuose.

80. Laidavimas už kitos šalies įsipareigojimą sukelia garantuotojui kredito riziką, į kurią būtų atsižvelgiama atskleidžiant pagal 73 paragrafą reikalaujamą informaciją. Ši situacija gali atsirasti, pavyzdžiui, dėl paskolos pavertimo vertybiniais popieriais sandorio (*securitization transaction*), kurį vykdydamas ūkio subjektas ir toliau lieka neapsaugotas nuo kredito rizikos, susijusios su finansiniu turtu, kuris buvo nurašytas iš jo balanso. Jei pagal sandoryje numatytas atgręžtinio reikalavimo sąlygas ūkio subjektas įpareigotas atlyginti turto pirkėjui už kredito nuostolius, jis atskleidžia turto, nurašyto iš jo balanso, pobūdį, pagal sutartį iš turto gautinų būsimųjų pinigų srautų sumą bei išdėstymą laiko atžvilgiu, prisiimto įsipareigojimo dėl atgręžtinio reikalavimo sąlygas ir maksimalų nuostolį, kuris galėtų atsirasti pagal tokį įsipareigojimą. Panašiai, jei vietinė vyriausybė suteikia garantijas dėl privataus sektoriaus ūkio subjekto, teikiančio viešosios infrastruktūros paslaugas, įsipareigojimų, turėtų būti atskleistas maksimalus nuostolis, kurį galėtų tekti padengti, jei paslaugų teikėjas nevykdytų savo įsipareigojimų.
81. Kredito rizikos koncentracija atskleidžiama, kai jos nesimato iš kitų veiklos pobūdžio ir finansinės būklės atskleidimų ir kai ji kelia galimų didelių nuostolių pavojų, jei kitos šalys nevykdo įsipareigojimų. Reikšminga koncentracija nustatoma vadovybės sprendimu, atsižvelgiant į ūkio subjektą ir jo skolininkus supančias aplinkybes.
82. Kredito rizikos koncentracija gali atsirasti dėl paskolų vienam skolininkui ar skolininkų grupėms, turinčioms panašių bruožų, tokių kaip įsipareigojimų vykdymo pajėgumas, kurį panašiai veikia ekonominių bei kitų sąlygų pasikeitimai. Būdingi požymiai, dėl kurių gali atsirasti rizikos koncentracija, yra veiklos, kuria užsiima skolininkai, pobūdis (pramonės šaka, kurioje jie dirba, geografinis regionas, kuriame jie plėtoja veiklą) ir paskolų gavėjų grupių kreditingumo lygis. Pavyzdžiui, valstybinė anglies kasykla, pardavusi savo produktus, paprastai turės gautinas sumas iš

prekybinės veiklos, kurių neapmokėjimo rizika yra veikiamą ekonominių pasikeitimų elektros gamybos pramonėje. Bankas, kuris paprastai skolina tarptautiniu lygiu, gali turėti daug paskolų, išmokėtų mažiau išsivysčiusioms šalims, ir banko pajėgumą išieškoti tokias paskolas gali nepalankiai veikti vietinės ekonominės sąlygos.

83. Rizikos koncentracijos atskleidimas apima bendrų požymių, pagal kuriuos nustatoma kiekviena koncentracija, aprašymą ir maksimalios galimos kredito rizikos, susijusios su visu tuos požymius turinčiu pripažintu ir nepripažintu finansiniu turtu, veikiamų sumų dydį.

Tikroji vertė

84. Ūkio subjektas turi atskleisti informaciją apie kiekvienos tiek pripažinto, tiek nepripažinto finansinio turto klasės tikrąją vertę. Kai dėl laiko arba sąnaudų apribojimų yra nepraktiška nustatyti finansinio turto ar finansinio išipareigojimo tikrąją vertę taip, kad ši informacija būtų pakankamai patikima, šis faktas turėtų būti atskleistas kartu su informacija apie pagrindinius finansinei priemonei būdingus požymius, kurie susiję su jos tikrąja verte.

85. Informacija apie tikrąją vertę yra plačiai naudojama finansiniams tikslams, nustatant bendrą ūkio subjekto finansinę būklę ir priimant sprendimus dėl konkrečių finansinių priemonių. Ji taip pat svarbi dėl daugelio sprendimų, kuriuos priima finansinių atskaitomybių vartotojai, kadangi esant daugeliui aplinkybių ji parodo, kaip finansų rinkose vertinama būsimųjų pinigų srautų, susijusių su priemone, dabartinė vertė. Informacija apie tikrąją vertę suteikia galimybę palyginti finansines priemones, iš esmės turinčias tokius pat būdingus ekonominius požymius, nepaisant jų paskirties ir to, kada ir kas jas išleido arba įsigijo. Tikroji vertė leidžia nepriklausomai įvertinti vadovybės valdymą, parodydama jos sprendimų pirkti, parduoti ar laikyti finansinį turtą ir prisiimti, valdyti ar įvykdyti finansinius išipareigojimus poveikį. Jei ūkio subjektas neparodo finansinio turto ar finansinio išipareigojimo tikrąją verte savo finansinės būklės ataskaitoje, jis pateikia informaciją apie tikrąją vertę atlikdamas papildomus atskleidimus.

86. Finansinio turto ar finansinio įsipareigojimo tikroji vertė gali būti nustatyta vienu iš kelių visuotinai priimtų metodų. Tikrosios vertės informacijos atskleidimas apima taikomo metodo ir visų svarbių prielaidų, padarytų jį taikant, atskleidimą.
87. Apibūdinant tikrąją vertę, daroma prielaida, kad ūkio subjekto veikla bus tęsiama ir nėra ketinimų ar poreikio jį likviduoti, labai susiaurinti jo veiklą arba sudaryti sandorį nepalankiomis sąlygomis. Todėl tikroji vertė nėra suma, kurią ūkio subjektas gautų ar mokėtų sudarydamas priverstinį sandorį, priverstinai likviduodamasis ar priverstinai parduodamas savo veiklą. Tačiau, nustatydamas savo finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tikrąją vertę, ūkio subjektas atsižvelgia į esamą savo materialinę padėtį. Pavyzdžiui, finansinio turto, kurį ūkio subjektas nusprendė greitai laiku parduoti už grynuosius pinigus, tikroji vertė yra suma, kurią jis tikisi gauti tą turtą pardavęs. Pinigų sumai, kuri gautina iš neatidėliotino pardavimo, turės įtakos tokie veiksniai kaip esamas likvidumas ir šio turto rinkos aktyvumas.
88. Kai finansine priemone prekiaujama aktyviojoje ir likvidžioje rinkoje, jos kotiruota rinkos kaina yra geriausias tikrosios vertės įrodymas. Atitinkama kotiruota rinkos kaina už turimą turtą arba išleistą įsipareigojimą paprastai yra dabartinė pirkimo kaina, o už numatomą įsigyti turtą arba turimą įsipareigojimą – dabartinė pardavimo arba prašoma kaina. Kai nėra esamų pirkimo ir pardavimo kainų, paskutinis žinomas sandoris gali būti esamos tikrosios vertės įrodymas, jeigu nebuvo didelio ekonominių aplinkybių pasikeitimo per laikotarpį nuo sandorio iki atskaitomybės datos. Kai ūkio subjekto turto ir įsipareigojimo pozicijos yra suderintos, tikrosios vertės nustatymo pagrindas gali būti vidutinė rinkos kaina.
89. Kai rinka dažnai nėra aktyvi, nėra nusistovėjusi (pavyzdžiui, kai kurios užbiržinės rinkos) arba kai prekiaujama mažais kiekiais, palyginti su įvertinamų finansinių priemonių vienetų, esančių prekyboje, skaičiumi, kotiruota rinkos kaina gali ir nebūti priemonės tikrosios vertės požymis. Tokiomis aplinkybėmis, kaip ir tada, kai kotiruotos rinkos kainos nėra, tam, kad būtų laikomasi šio standarto reikalavimų, gali būti taikomi įvertinimo metodai, pagal kuriuos tikroji vertė gali būti nustatyta pakankamai patikimai. Seniai nusistovėję finansų rinkose metodai apima nuorodas į kitos priemonės, kuri iš esmės yra tokia pat, dabartinę rinkos vertę, diskontuotų pinigų srautų analizę ir pasirinkimo sandorių kainos nustatymo modelius. Atlikdamas

diskontuotų pinigų srautų analizę, ūkio subjektas taiko diskonto normą, kuri yra lygi vyraujančiai rinkos palūkanų normai už finansines priemones, kurių sąlygos ir būdingi požymiai, įskaitant skolininko kreditingumą, likusį laikotarpį, kuriuo sutarta palūkanų norma yra fiksuota, likusį pagrindinės sumos grąžinimo laiką ir valiutą, kuria reikia atlikti mokėjimus, iš esmės yra tokie pat.

90. Ūkio subjekto finansinio turto ar finansinio įsipareigojimo tikroji vertė, nustatyta pagal rinkos vertę ar kitaip, nustatoma neatimant sąnaudų, kurios būtų patirtos keičiant ar apmokant šią finansinę priemonę. Sąnaudos gali būti palyginti nedidelės priemonėms, kuriomis prekiaujama nusistovėjusiose, likvidžiose rinkose, bet didelės kitoms priemonėms. Sandorio sąnaudas gali sudaryti mokesčiai ir muitai, paslaugų mokesčiai ir komisiniai, kurie mokami agentams, patarėjams, makleriams ar tarpininkams, bei reguliuojančių institucijų ar vertybinių popierių biržų mokesčiai.
91. Kai priemone neprekiuojama nusistovėjusioje finansų rinkoje, ūkio subjektui gali būti netinkama nustatyti ir parodyti vienintelę sumą, kuri atitinka tikrosios vertės įvertinimą. Vietoj to gali būti naudingiau atskleisti verčių, tarp kurių pagrįstai tikimasi, kad ir yra tikroji finansinių priemonių vertė, spektrą.
92. Kai informacija apie tikrąją vertę neatskleidžiama todėl, kad yra nepraktiška pakankamai patikimai nustatyti tikrąją vertę, informacija pateikiama tam, kad finansinės atskaitomybės vartotojams būtų lengviau susidaryti savo nuomonę apie galimo skirtumo tarp finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų balansinės vertės ir jų tikrosios vertės dydį. Be informacijos neatskleidimo priežasties paaiškinimo ir pagrindinių finansinių priemonių požymių, kurie yra susiję su jų verte, apibūdinimo, pateikiama informacija apie priemonių rinką. Kartais priemonių, atskleistų pagal 54 paragrafą, sąlygos yra pakankama priemonę apibūdinanti informacija. Vadovybė gali pareikšti savo nuomonę apie finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tikrosios ir balansinės vertės, kai negali nustatyti jų tikrosios vertės, ryšį, kai turi tvirtą pagrindą tai daryti.
93. Gautinų ir mokėtinų sumų balansinė vertė, lygi įsigijimo savikainai, įprastomis prekybos kredito sąlygomis paprastai yra artima tikrajai vertei. Panašiai kaip indėlių

įsipareigojimo tikroji vertė, jeigu nėra nustatyto termino, yra suma, kurią gali būti pareikalauta sumokėti atskaitomybės data.

94. Tikrosios vertės informacija, susijusi su finansinio turto ar finansinių įsipareigojimų, kurie įtraukiami į finansinės būklės ataskaitą kitokia, o ne tikrąja verte, klasėmis yra pateikiama tokiu būdu, kuris suteikia galimybę palyginti balansinę vertę ir tikrąją vertę. Taigi pripažinto finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tikrosios vertės grupuojamos į klases ir tarpusavyje užskaitomos tik tiek, kiek yra užskaitomos atitinkamos jų balansinės vertės. Nepripažinto finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tikrosios vertės pateikiamos kaip klasė ar klasės, atskirai nuo pripažintų straipsnių, ir yra užskaitomos tiek, kiek tenkina pripažinto finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų užskaitos kriterijus.

Finansinis turtas, į apskaitą įtrauktas verte, viršijančia jo tikrąją vertę

- 95. Kai ūkio subjektas apskaitoje registruoja vieną ar daugiau finansinio turto straipsnių nuroydamas tokią sumą, kuri viršija to finansinio turto tikrąją vertę, jis turėtų atskleisti:*

a) konkretaus turto ar atitinkamų konkretaus turto grupių balansinę vertę ir tikrąją vertę; ir

b) priežastis, dėl kurių balansinė vertė nesumažinama, įskaitant įrodymų, kuriais remdamasi vadovybė mano, kad balansinė vertė bus atgauta, pobūdį.

96. Vadovybė pagal subjektyvų vertinimą nustato sumą, kuri, jos manymu, bus atgauta iš finansinio turto, ir sprendžia, ar sumažinti turto balansinę vertę, kai ji viršija tikrąją vertę. Informacija, kurios reikalaujama pagal 95 paragrafą, leidžia finansinės atskaitomybės vartotojams suprasti vadovybės vertinimo pagrindą bei įvertinti galimybę, kad aplinkybės gali kisti ir kad ateityje balansinė turto vertė gali būti sumažinta. Kai tinkama, 95 paragrafo a punkte reikalaujama informacija yra grupuojama taip, kad būtų atskleistos priežastys, dėl kurių vadovybė nusprendžia nesumažinti balansinės vertės.

97. Ūkio subjekto finansinio turto, atskleisto pagal 54 paragrafą, vertės sumažėjimo pripažinimo apskaitos politika padeda paaiškinti, kodėl tam tikras finansinis turtas

parodomas suma, kuri viršija jo tikrąją vertę. Be to, ūkio subjektas nurodo priežastis ir pateikia įrodymus, kurie leidžia vadovybei daryti išvadą, jog turto balansinė vertė bus atgauta. Pavyzdžiui, fiksuotos palūkanų normos paskolos, kurią numatoma išlaikyti iki grąžinimo termino, tikroji vertė gali tapti mažesnė už jos balansinę vertę dėl palūkanų normos padidėjimo. Tokiomis aplinkybėmis paskolos davėjas gali nesumažinti balansinės vertės, kadangi nėra pagrindo manyti, kad paskolos gavėjas gali nevykdyti savo įsipareigojimų.

Numatytų būsimųjų sandorių apsidraudimas

98. Kai ūkio subjektas finansinę priemonę apskaitoje registruoja kaip apsidraudimą nuo rizikos, susijusios su numatytais būsimaisiais sandoriais, jis turi atskleisti:

a) numatyto sandorio apibūdinimą, įskaitant laikotarpį iki to momento, kai sandoris turėtų įvykti;

b) apsidraudimo priemonių apibūdinimą; ir

c) tam tikro atidėto ar nepripažinto pelno ar nuostolio sumą ir tikėtiną datą, kada jis bus pripažintas pajamomis arba sąnaudomis.

99. Pagal ūkio subjekto apskaitos politiką nustatomos aplinkybės, kurioms esant finansinė priemonė apskaitoje registruojama kaip apsidraudimo priemonė ir jai taikoma speciali pripažinimo ir vertinimo tvarka. Iš 98 paragrafo reikalaujamos informacijos ūkio subjekto finansinės atskaitomybės vartotojai gali suprasti numatytų būsimųjų sandorių apsidraudimo pobūdį ir poveikį. Gali būti pateikiama apibendrinta informacija, kai apsidraudimo straipsnis apima kelis numatytus sandorius arba numatytas sandoris buvo apdraustas keliomis finansinėmis priemonėmis.

100. Pagal 98 paragrafo c punktą reikalaujama atskleisti informaciją apie visą jau sukauptą finansinių priemonių, apibrėžiamų kaip numatytų būsimųjų sandorių apsidraudimas, pelną ir nuostolį, nepaisant to, ar toks pelnas ar nuostolis buvo pripažintas finansinėje atskaitomybėje. Sukauptas pelnas ar nuostolis gali būti nerealizuotas, bet pripažintas ūkio subjekto finansinės būklės ataskaitoje dėl apsidraudimo priemonės registravimo apskaitoje tikrąja verte; arba gali būti nepripažintas, jei apskaitoje parodoma apsidraudimo priemonės savikaina, arba gali būti realizuotas, jei apsidraudimo

priemonė buvo parduota arba ja buvo pasinaudota. Tačiau kiekvienu atveju sukauptas apsidraudimo priemonės pelnas ar nuostolis nebuvo pripažintas ūkio subjekto finansinės būklės ataskaitoje iki apsidraudimo sandorio užbaigimo.

Kiti atskleidimai

101. Papildomi atskleidimai rekomenduojami, kai jie gali padėti finansinės atskaitomybės vartotojams suprasti finansines priemones. Gali būti rekomenduojama atskleisti tokią informaciją:

- a) visą finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tikrosios vertės pasikeitimo sumą, kuri buvo pripažinta laikotarpio pajamomis arba sąnaudomis;
- b) visą apsidraudimo priemonės atidėto ar nepripažinto pelno ar nuostolio sumą, jei apsidraudimo priemonė yra kita nei numatyta būsimiesiems sandoriams apsidrausti; ir
- c) vidutinę sukauptą pripažinto finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų balansinę vertę per metus, vidutinę sukauptą nepripažinto finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų pagrindinę, nustatytą, sąlyginę ar kitą panašią sumą per metus bei vidutinę sukauptą viso finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų tikrosios vertės sumą per metus, ypač kai turimos sumos atskaitomybės datą neatitinka turimų sumų per metus.

Pereinamosios nuostatos

102. Jei pirmą kartą taikant šį tarptautinį viešojo sektoriaus apskaitos standartą ankstesniųjų laikotarpių lyginamosios informacijos nėra, tokios informacijos pateikti nereikia.

Įsigaliojimo data

103. Šis tarptautinis viešojo sektoriaus apskaitos standartas taikomas sudarant 2003 m. sausio 1 d. ir vėliau prasidedančių laikotarpių metinę finansinę atskaitomybę. Rekomenduojama jį taikyti anksčiau.

104. Jei po šio standarto įsigaliojimo ūkio subjektas pradeda taikyti kaupimo principą, kuris numatytas Tarptautiniuose viešojo sektoriaus apskaitos standartuose, šis standartas turi būti taikomas sudarant ataskaitinio laikotarpio, kuriuo pradėtas taikyti kaupimo principas, ir vėlesnių laikotarpių finansinę atskaitomybę.

1 priedėlis – Taikymo vadovas

Šis priedėlis tik iliustracinis ir nėra standarto dalis. Jo tikslas – parodyti, kaip reikia taikyti šį standartą ir padėti geriau jį suprasti.

Šis taikymo vadovas turėtų būti skaitomas kartu su standartu. Šio vadovo skaitytojai turėtų suprasti, kad pateikiamos struktūrinės schemas ir tekstas yra tik bendra šio standarto reikalavimų apžvalga.

15-ojo TVSAS reikalavimai – apžvalga

Visi ūkio subjektai turėtų peržiūrėti 1–8 paragrafus, kuriuose aptariamas standarto taikymas, ir atsižvelgti į finansinių priemonių apibrėžimą bei susijusius paaiškinimus (palyginti 9 ir 21 paragrafus), kad nustatytų, kada taikyti šį standartą ir ar jie turi finansinių priemonių.

Tik finansinį turtą turintys ūkio subjektai vadovaujasi 48–101 standarto paragrafais (atskleidimas).

Tik finansinius įsipareigojimus turintys ūkio subjektai vadovaujasi 22–28 ir 36–38 paragrafais (pateikimas), 48–72, 84–94 ir 98–101 paragrafais (atskleidimas).

Tik nuosavybės priemonės turintys ūkio subjektai, vadovaujasi 22–28 ir 36–38 paragrafais (pateikimas), 50–62 ir 98–101 paragrafais (atskleidimas).

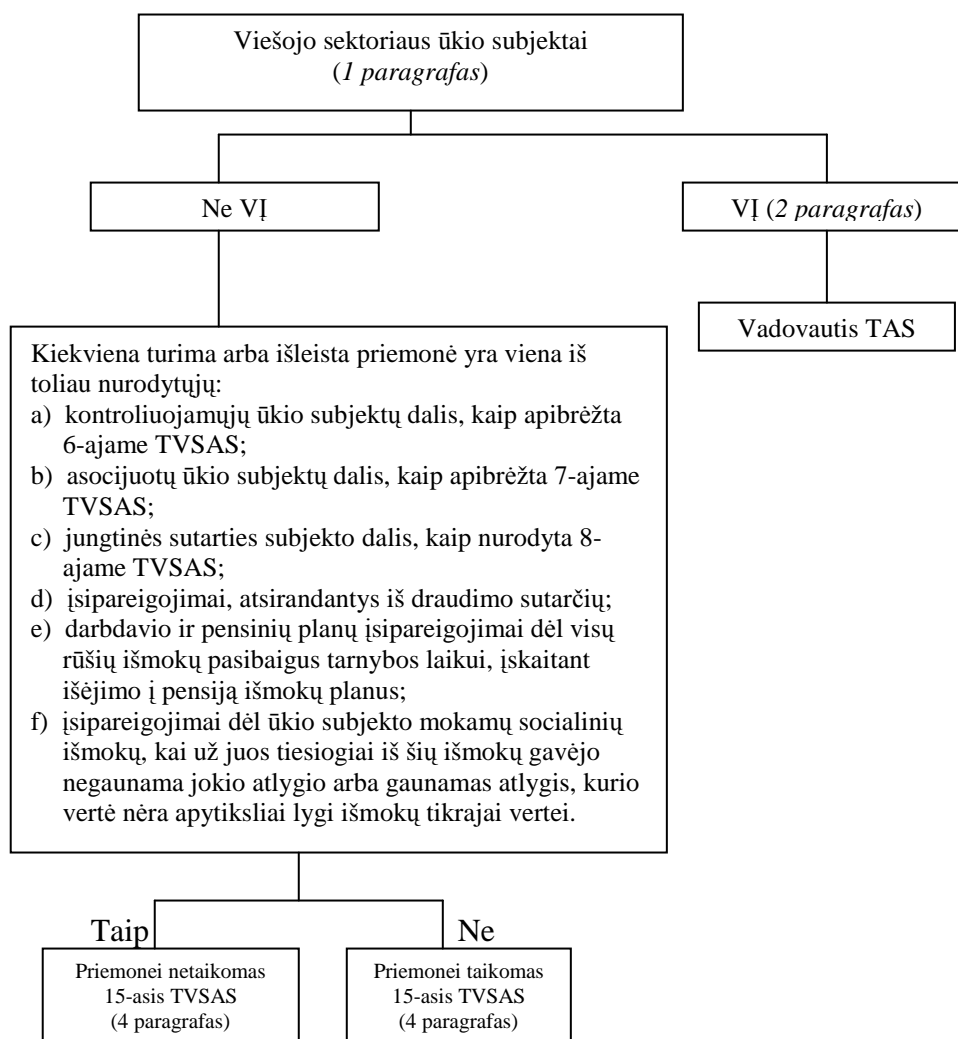
Ir finansinį turtą, ir finansinių įsipareigojimų turintys ūkio subjektai papildomai vadovaujasi 39–47 paragrafais (pateikimas).

Ir finansinių įsipareigojimų, ir grynojo turto / nuosavo kapitalo turintys ūkio subjektai papildomai vadovaujasi 29–35 paragrafais (pateikimas).

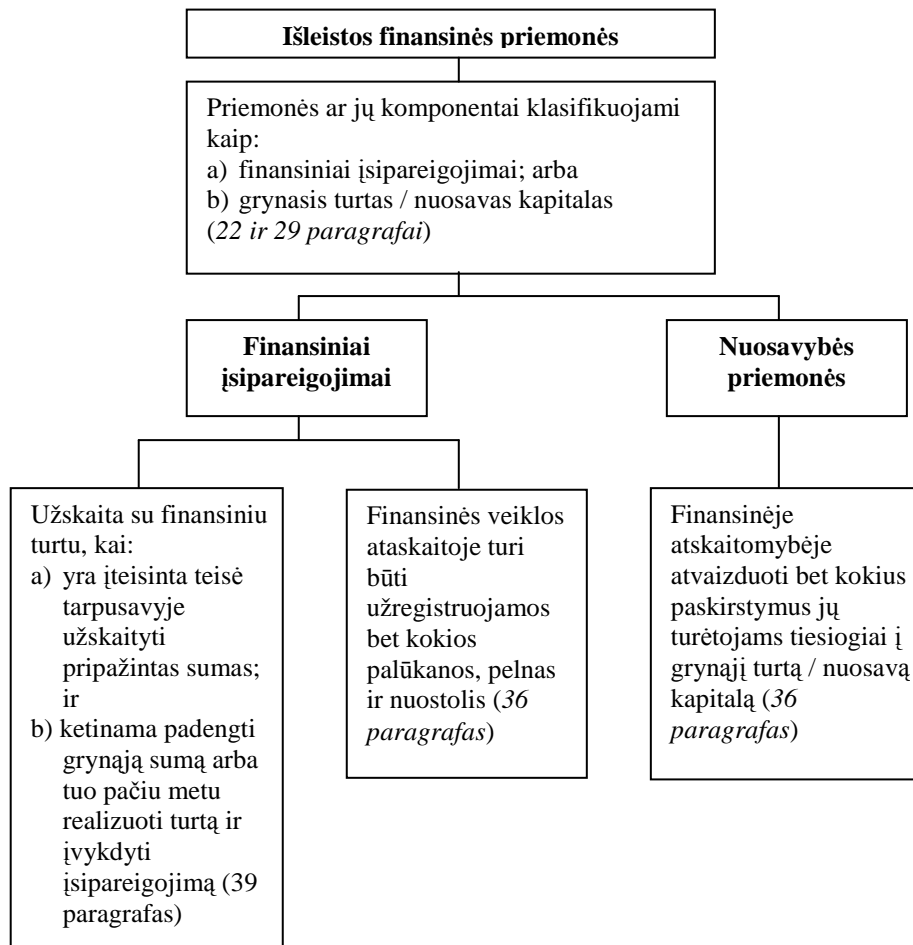
Reikalaujama pateikti lyginamąją informaciją apie visas priemones (žr. 1-ojo TVSAS „Finansinės atskaitomybės pateikimas“ 60–63 paragrafus), išskyrus atvejus, kai pirmaisiais standarto taikymo metais neįmanoma pateikti tokios informacijos (102 paragrafas).

Standarto taikymo, pateikimo ir atskleidimo reikalavimų santrauka

Šioje dalyje apžvelgiami reikalavimai finansiniam turtui, finansiniams įsipareigojimams ir nuosavybės priemonėms. Toliau pateikiamos struktūrinės schemos paaiškina standarto paragrafus, atspausdintus juodu kursyvu.

Standarto taikymas*Taikymas*

Šį standartą taiko ūkio subjektai, kurie tvarkydami apskaitą taiko kaupimo principą. Valstybės įmonės (VI) šio TVSAS netaiko (2 paragrafas) – VSK 1-ojoje gairėje „Valstybės įmonių finansinė atskaitomybė“ joms rekomenduojama vadovautis TAS. Finansinėms priemonėms, apibūdintoms šio standarto 4 paragrafe, šio standarto atskleidimo ir pateikimo taisyklės taip pat netaikomos. Tokių išlygų paaiškinimai pateikiami 5–8 paragrafe.

Informacijos pateikimas – išleistos finansinės priemonės

Šiame standarte aprašomi finansinių priemonių pateikimo reikalavimai. Finansinės priemonės gali būti klasifikuojamos kaip finansinis turtas, finansiniai įsipareigojimai arba nuosavybės priemonės. Klasifikavimo sąlygos yra nurodytos šio standarto 9 paragrafe. Šios sąlygos ir tai, kas sudaro finansinę priemonę, papildomai aiškinamos 10–21 aiškinamuosiuose paragrafuose. Finansinių priemonių, kurioms taikomas šis standartas, pavyzdžiai pateikiami 2 priedėlio A3–A16 paragrafuose.

Klasifikavimas

Pagal standartą finansinių priemonių emitentas turi klasifikuoti finansines priemones ar jų komponentus kaip finansinį įsipareigojimą arba kaip grynąjį turtą / nuosavą kapitalą (22 paragrafas). 23–28 aiškinamuosiuose paragrafuose vartotojams pateikiamos nuorodos, kaip nustatyti priemonių pobūdį siekiant, kad visi vartotojai vienodai jas klasifikuotų. 2 priedėlio A18–A21 paragrafuose pateikiami priemonių, kurios klasifikuojamos kaip įsipareigojimai arba grynasis turtas / nuosavas kapitalas pavyzdžiai.

Tikėtina, kad kai kurie viešojo sektoriaus ūkio subjektai išleis sudėtingas finansines priemones (30 paragrafas). Jei tokios priemonės išleidžiamos, tada finansinio įsipareigojimo ir grynojo turto / nuosavo kapitalo komponentai pagal standartą turėtų būti atskirai klasifikuojami ir atskleidžiami (29 paragrafas). 31–33 aiškinamuosiuose paragrafuose ir 2 priedėlio A22 ir A23 paragrafuose aptariami įvairūs atvejai, kada būtina atskirai klasifikuoti. 34 ir 35 paragrafuose nurodyti du metodai, pagal kuriuos finansinės atskaitomybės sudarytojai balansinę vertę gali priskirti skirtingiems komponentams, o 2 priedėlio A24 paragrafe pateikiamas pavyzdys, kaip elementams priskirti vertes.

Palūkanos, dividendai, nuostolis ir pelnas

Standarte nurodoma, kada šios sumos turi būti klasifikuojamos kaip pajamos ar sąnaudos arba tiesiogiai debetuojamos į grynąjį turtą / nuosavą kapitalą (30 paragrafas). Tolesnės klasifikavimo nuorodos ir paaiškinimai pateikiami 37 ir 38 paragrafuose.

Tarpusavio užskaita

Standarte nurodoma, kada finansinės būklės ataskaitoje ūkio subjektas turi tarpusavyje užskaityti finansinį turtą ir finansinį įsipareigojimą (39 paragrafas). Toliau pateikiami tarpusavyje užskaitomų priemonių skirtumų ir priemonės pripažinimo nutraukimo paaiškinimai (41 paragrafas), sąlygų, būtinų prieš atliekant tarpusavio užskaitą, aptarimas (42–45 paragrafai) ir situacijų, kai tarpusavio užskaita yra neleistina, pavyzdžiai (46 ir 47 paragrafai). 40 paragrafe pateikiamas pavyzdys, kada priemonės turėtų būti tarpusavyje užskaitomos, ir pažymima, kad kitomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į priemonės požymius, jas tinkamiau būtų pateikti atskirai. 2 priedėlio A25 paragrafe nurodoma, kad „sintetinės priemonės“, turinčios finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų sudedamųjų dalių, neturėtų būti tarpusavyje užskaitomos, išskyrus tada, kai jos atitinka 39 paragrafe pateiktus tarpusavio užskaitos kriterijus.

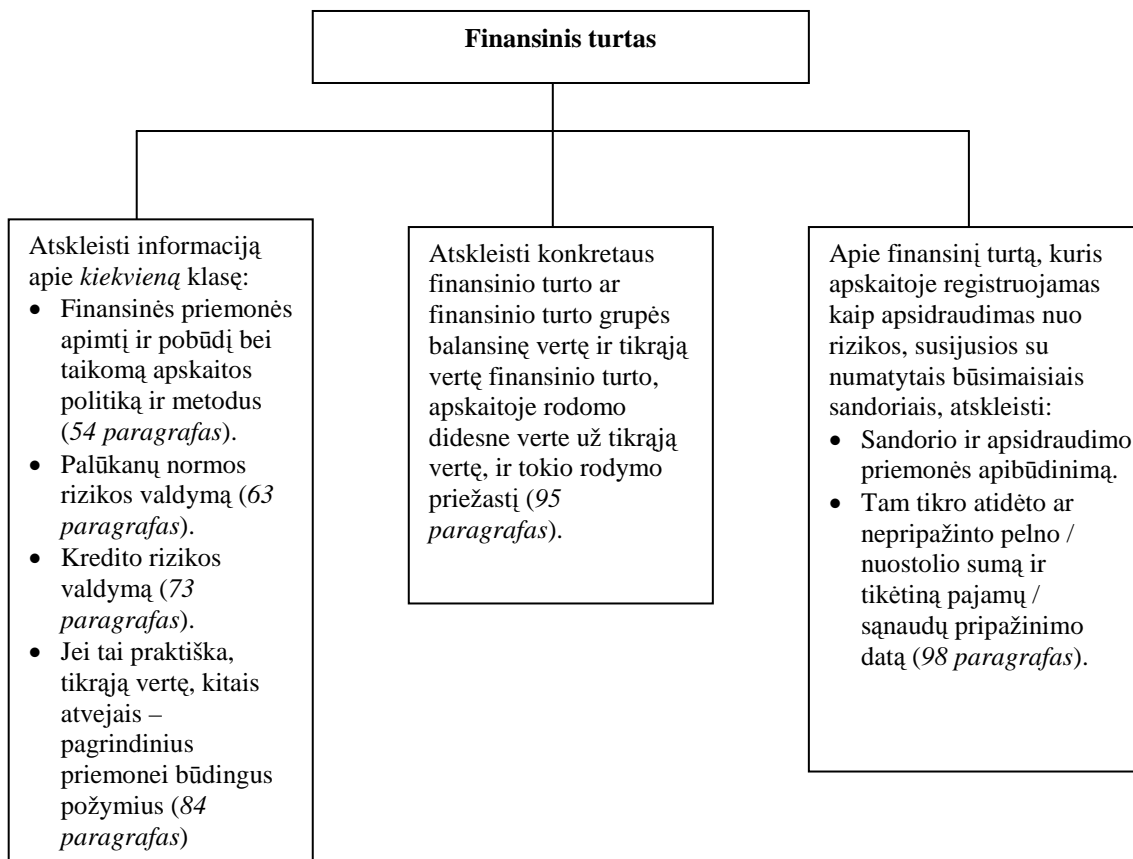
Tokiais atvejais reikalaujami tarpusavio užskaita ir atskleidimai išsamiau aptariami šio standarto 77,78 ir 94 paragrafuose.

Atskleidimas

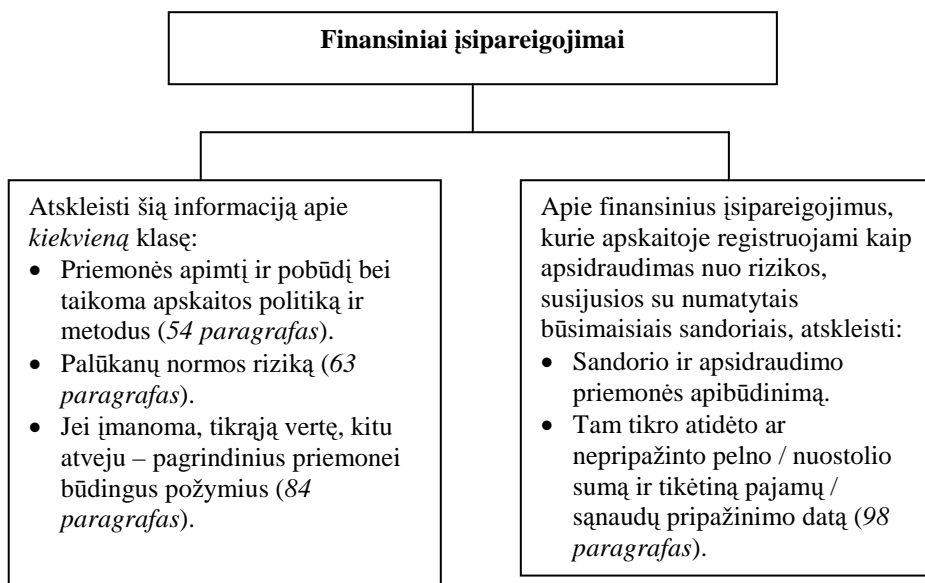
Rizikos valdymo politika

Ūkio subjektas turėtų apibrėžti savo finansinės rizikos valdymo tikslus ir politiką (50 paragrafas).

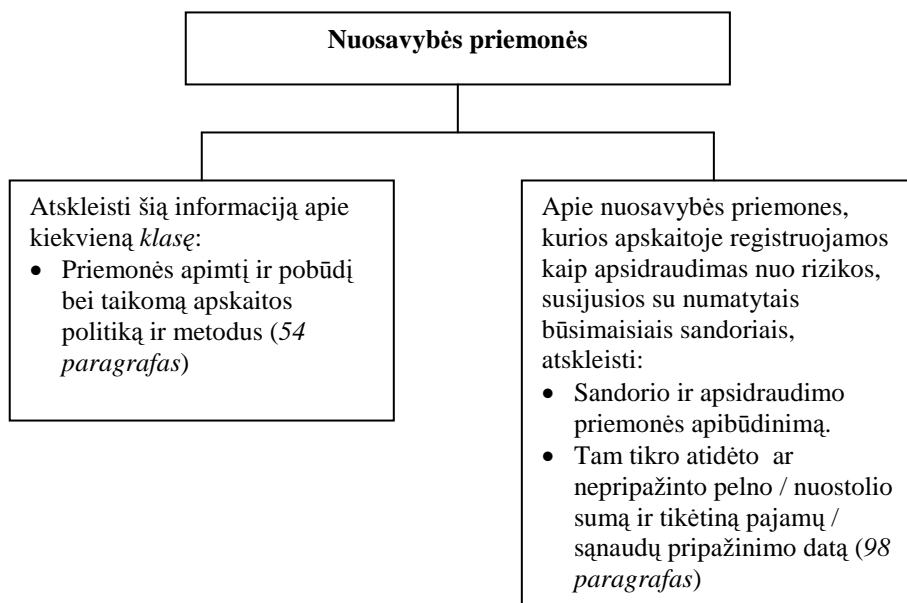
Finansinio turto atskleidimas

Finansinio įsipareigojimo atskleidimas

Nuosavybės priemonių atskleidimas

Šio standarto 3 priedėlyje pateikiamas išsamus reikalaujamo finansinių priemonių atskleidimo pavyzdys.

Rizika

Šio standarto 49 paragrafe aptariama įvairi rizika, susijusi su finansinėmis priemonėmis. Nors pagal standartą reikalaujama atskleisti rizikos valdymo tikslus ir politiką (50 paragrafas), susijusiuose 51–53 paragrafuose nurodoma, kad, be 50 paragrafe reikalaujamos papildomos informacijos, vadovybė turi nuspręsti dėl informacijos turinio, vietos ir detalumo lygio klausimų.

Sąlygos ir apskaitos politika

Pagal standartą turi būti atskleistas finansinės priemonės apimtis ir pobūdis, taikoma apskaitos politika ir metodai (54 paragrafai). 55–62 aiškinamuosiuose paragrafuose ir 2 priedėlio A26 ir A27 paragrafuose nurodoma, kokia informacija gali būti reikalinga, ir atvejai, kai reikalaujama ją atskleisti.

Palūkanų normos rizika

64–70 paragrafuose paaiškinama, kodėl pagal 63 paragrafą turi būti atskleista informacija apie palūkanų normos riziką ir kokia informacija turi būti atskleista. 71 ir 72 paragrafuose pateikiamos tokios informacijos pateikimo nuorodos.

Kredito rizika

Šio standarto 74 ir 75 paragrafuose paaiškinama, kodėl turi būti atskleista informacija apie ūkio subjekto finansinio turto kredito riziką. 76–83 aiškinamuosiuose paragrafuose pateikiami pavyzdžiai ir aptariami pageidaujamo arba būtino papildomo kredito rizikos atskleidimo reikalavimai.

Tikroji vertė

85 paragrafe aiškinama, kodėl pagal standartą reikalaujama atskleisti informaciją apie tikrąją vertę. Standarto 86–91 ir 93 paragrafuose aptariamas tikrosios vertės nustatymas.

Standarto 84 paragrafe nurodoma, kada finansinės atskaitomybės sudarytojai neprivalo atskleisti informacijos apie kiekvienos finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų klasės tikrąją vertę, kai tai yra nepraktiška dėl laiko ir išlaidų apribojimų. Tokios išlygos aptariamoms ir nurodoma, kokia informacija turi būti atskleista, 92 aiškinamajame paragrafe.

Kai finansinio turto ar finansinių įsipareigojimų klasės apskaitoje registruojamos kita negu tikrąja verte, tada informacija pagal 94 paragrafą turi būti pateikiama taip, kad galima būtų palyginti balansinę vertę ir tikrąją vertę.

Finansinis turtas, į apskaitą įtrauktas verte, viršijančia jo tikrąją vertę

Kai kuriais atvejais vadovybė nusprendžia nesumažinti finansinio turto balansinės vertės iki tikrosios vertės. Kai taip atsitinka, pagal 95 paragrafą turi būti atskleista tam tikra informacija. Šis klausimas aptariamas 96 ir 97 paragrafuose.

Numatytų būsimųjų sandorių apsidraudimas

98 paragrafas reikalauja atskleisti tam tikrą informaciją apie finansines priemones, kurias naudojamos apsidrausti nuo su numatytais būsimaisiais sandoriais susijusios rizikos. 99 paragrafe paaiškinama, kodėl svarbu atskleisti šią informaciją ir kada ji gali būti pateikiama apibendrinta. 100 paragrafe apibūdinami 98 paragrafo c punkte nurodyti straipsniai, susiję su bet koku atidėto ar nepripažinto pelno ar nuostolio atskleidimu.

Kiti atskleidimai

Standarte rekomenduojama, kad finansinės atskaitomybės sudarytojai atskleistų informaciją, kuri padėtų vartotojams lengviau suprasti informaciją apie finansines priemones. 101 paragrafe pateikiami tokio atskleidimo pavyzdžiai.

2 priedėlis – Standarto taikymo pavyzdžiai

Šis priedėlis yra tik iliustracinis ir nėra standartų dalis. Šio priedėlio tikslas – parodyti, kaip reikia taikyti standartą, ir padėti geriau jį suprasti.

1. Šis priedėlis iliustruoja ir paaiškina, kaip taikyti tam tikrus šio standarto aspektus įvairioms plačiai naudojamoms finansinėms priemonėms. Šie smulkiai aprašyti pavyzdžiai yra iliustracinio pobūdžio, o juose pateikiamas standarto taikymo atvejis nebūtinai vienintelis aptariamomis aplinkybėmis. Kai pasikeičia viena ar dvi pavyzdyje darytos prielaidos, išvados dėl tam tikros finansinės priemonės pateikimo ar atskleidimo gali būti visiškai kitokios. Šiame priedėlyje pateiktuose pavyzdžiuose neaptiriamas visų standarto reikalavimų taikymas. Visais atvejais svarbiausios yra standarto nuostatos.
2. Standartas neaptaria finansinių priemonių pripažinimo arba įvertinimo. Iliustruojant gali būti naudojami tam tikri pripažinimo ir įvertinimo pavyzdžiai, bet jie nėra privalomi.

Apibrėžimai

Įprastinės finansinės priemonės, finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai

3. Valiuta (pinigai) yra finansinis turtas, nes tai yra mainų priemonė ir visų sandorių matavimo bei apskaitos finansinėje atskaitomybėje pagrindas. Piniginis indėlis banke arba panašioje finansų įstaigoje yra finansinis turtas, nes tai reiškia, kad indėlininkas turi sutartinę teisę gauti iš tos įstaigos pinigus arba iš sąskaitoje esančios pinigų sumos išrašyti kreditoriui čekį arba panašią priemonę finansiniam įsipareigojimui apmokėti.
4. Įprastiniai finansinio turto, reiškiančio sutartinę teisę ateityje gauti pinigus, ir atitinkamų finansinių įsipareigojimų, reiškiančių sutartinius įsipareigojimus ateityje sumokėti pinigus, pavyzdžiai:
  - a) gautinos ir mokėtinos prekybos sumos;
  - b) gautini ir mokėtini vekseliai;
  - c) gautinos ir mokėtinos paskolos; ir
  - d) gautinos ir mokėtinos obligacijos.

Kiekvienu atveju vienos šalies sutartinė teisė gauti (arba įsipareigojimas sumokėti) pinigus yra priešpriešinama kitos šalies atitinkamam įsipareigojimui sumokėti (arba teisei gauti pinigus).

5. Jeigu ekonominė nauda, kuri bus gauta arba atiduota, yra ne piniginis finansinis turtas – tai jau kita finansinė priemonė. Pavyzdžiui, vekselis, apmokamas labai vertingomis obligacijomis, suteikia jį turinčiam asmeniui sutartinę teisę gauti ir jį išrašiusio asmens sutartinį įsipareigojimą pateikti obligacijas, o ne pinigus. Obligacijos yra finansinis turtas, nes jos reiškia emitento įsipareigojimus sumokėti pinigus. Todėl vekselis yra vekselį turinčio asmens finansinis turtas ir vekselį išrašiusio asmens finansinis įsipareigojimas.
6. Pagal 13-ąjį TVSAS, finansinė nuoma apskaitoje registruojama kaip pardavimas, kurio mokėjimo terminai atidėti. Nuomos sutartis pirmiausiai vertinama kaip nuomotojui suteikta teisė gauti ir nuomininko prisiimtas įsipareigojimas sumokėti keletą mokėjimų, kurie iš esmės yra lygūs bendrai pagrindinės sumos ir palūkanų, mokamų pagal paskolos sutartį, sumai. Nuomotojas į apskaitą įtraukia savo investicijas suma, gautina pagal nuomos sutartį, o ne patį nuomojamą turtą. Kita vertus, veiklos nuoma pirmiausiai vertinama kaip nebaigta sutartis, kuri nuomotoją įpareigoja suteikti teisę ateityje naudotis turtu už mokesčių, panašų į mokesčių už paslaugą. Nuomotojas ir toliau apskaitoje parodo patį nuomojamą turtą, o ne sumą, gautiną būsimaisiais laikotarpiais pagal sutartį. Taigi finansinė nuoma laikoma finansine priemone, o veiklos nuoma nelaikoma finansine priemone (išskyrus atskirus mokėjimus, kurie turi būti atlikti ir yra mokėtini einamuoju momentu).

Nuosavybės priemonės

7. Viešojo sektoriaus ūkio subjektai paprastai neišleidžia nuosavybės priemonių, išskyrus iš dalies privatizuotas VĮ. Nuosavybės priemonių pavyzdžiai yra paprastosios akcijos, tam tikros privilegijuotųjų akcijų rūšys, varantai ir pasirinkimo sandoriai emitento paprastosioms akcijoms pasirašyti arba įsigyti. Ūkio subjekto įsipareigojimas išleisti savo nuosavybės priemones iškeičiant jas į kitos šalies finansinį turtą, nėra potencialiai nenaudingas ūkio subjektui, kadangi dėl to grynasis turtas / nuosavas kapitalas padidėja ir ūkio subjektui nuostolių neatsiranda. Dėl tokio įsipareigojimo ūkio subjekto grynojo

turto / nuosavo kapitalo dalies savininkų dalies tikroji vertė gali sumažėti, bet tai nereiškia, kad tas įsipareigojimas yra nenaudingas pačiam ūkio subjektui.

8. Pasirinkimo sandoris arba kita panaši ūkio subjekto įsigyta priemonė, suteikianti jam teisę atpirkti savo nuosavybės priemones, nėra finansinis ūkio subjekto turtas. Pasinaudojęs tokiu pasirinkimo sandoriu, ūkio subjektas negaus pinigų ar kokio nors kito finansinio turto. Tokio pasirinkimo sandorio sudarymas nėra potencialiai naudingas ūkio subjektui, nes dėl jo ūkio subjekto grynasis turtas / nuosavas kapitalas ir turtas sumažėja. Grynojo turto / nuosavo kapitalo pasikeitimas, kurį ūkio subjektas registruoja atpirkęs ir anuliuavęs savo nuosavybės priemones, reiškia, kad grynasis turtas / nuosavas kapitalas pereina iš tų savininkų, kurie atsisakė savo grynojo turto / nuosavo kapitalo dalies, tiems, kurie tebeturi grynojo turto / nuosavo kapitalo dalį, bet ne tai, kad ūkio subjektas gavo pelno arba patyrė nuostolių.

Išvestinės finansinės priemonės

9. Iš pradžių išvestinė finansinė priemonė suteikia vienai šaliai sutartinę teisę pasikeisti finansiniu turtu su kita šalimi tokiomis sąlygomis, kurios yra potencialiai palankios, arba sutartinį įsipareigojimą pasikeisti finansiniu turtu su kita šalimi tokiomis sąlygomis, kurios yra potencialiai nepalankios. Kai kurios priemonės numato ir teisę, ir įsipareigojimą pasikeisti turtu. Kadangi pasikeitimo sąlygos nustatomos išvestinės priemonės galiojimo laikotarpio pradžioje, o kainos finansų rinkose keičiasi, tos sąlygos gali tapti arba palankios, arba nepalankios.
10. Pardavimo arba pirkimo pasirinkimo sandoris, skirtas pasikeisti finansinėmis priemonėmis, suteikia jo savininkui teisę gauti potencialios būsimosios ekonominės naudos, susijusios su finansinės priemonės, kuri yra sutarties pagrindas, tikrosios vertės pasikeitimu. Ir atvirkščiai, pasirinkimo sandorio pardavėjas prisiima įsipareigojimą iš anksto atsisakyti potencialios būsimosios ekonominės naudos arba prarasti potencialią ekonominę naudą, susijusią su finansinės priemonės, kuri yra sutarties pagrindas, tikrosios vertės pasikeitimu. Sutartinė savininko teisė ir pardavėjo įsipareigojimas atitinka finansinio turto ir finansinio įsipareigojimo apibrėžimus. Finansinė priemonė, kuria pagrįsta pasirinkimo sandorio sutartis, gali būti visoks finansinis turtas, įskaitant akcijas ir palūkanas teikiančias finansines priemones. Pasirinkimo sandorio sąlygos gali

reikalauti, kad pardavėjas, užuot perdavęs finansinį turtą, išleistų skolos finansinę priemonę, bet finansinė priemonė, kuria buvo pagrįsta pasirinkimo sandorio sutartis, vis tiek liktų savininko finansinis turtas, jeigu pasirinkimo sandoriu būtų pasinaudota. Pasirinkimo sandorio savininko teisė pasikeisti turtu potencialiai palankiomis sąlygomis ir pardavėjo įsipareigojimas pasikeisti turtu potencialiai nepalankiomis sąlygomis yra atskirti nuo turto, kuriuo būtų pasikeista sudarius pasirinkimo sandorį. Savininko teisės ir pardavėjo įsipareigojimo pobūdžiui neturi įtakos tikimybė, kad pasirinkimo sandoris bus įvykdytas. Sudarant nefinansinio turto (pavyzdžiui, prekių) pirkimo arba pardavimo pasirinkimo sandorį neatsiranda nei finansinio turto, nei finansinio įsipareigojimo, kadangi jis neatitinka finansinio turto perdavimo ar gavimo arba pasikeitimo finansinėmis priemonėmis reikalavimų.

11. Kitas išvestinių priemonių pavyzdys yra išankstinio sandorio sutartis šešių mėnesių laikotarpiui, kai viena šalis (pirkėjas) įsipareigoja pateikti 1 000 000 grynujų pinigų mainais į 1 000 000 nominalios vertės vyriausybės obligacijų su fiksuotomis palūkanomis, o kita šalis (pardavėjas) įsipareigoja pateikti 1 000 000 nominalios vertės fiksuotų palūkanų vyriausybės obligacijų mainais į 1 000 000 pinigų. Per šešis mėnesius abi šalys turi sutartinę teisę ir sutartinį įsipareigojimą pasikeisti finansinėmis priemonėmis. Jeigu vyriausybės obligacijų rinkos vertė išauga ir viršija 1 000 000, sąlygos bus palankios pirkėjui ir nepalankios pardavėjui; jeigu rinkos kaina nukrinta žemiau kaip 1 000 000, poveikis bus priešingas. Pirkėjas turi sutartinę teisę (finansinį turtą), panašią į teisę, turimą pagal pirkimo pasirinkimo sandorį, ir sutartinį įsipareigojimą (finansinį įsipareigojimą), panašų į įsipareigojimą pagal pasirašytą pardavimo pasirinkimo sandorį; pardavėjas turi sutartinę teisę (finansinį turtą), panašią į teisę pagal turimą pardavimo pasirinkimo sandorį, ir sutartinį įsipareigojimą (finansinį įsipareigojimą), panašų į įsipareigojimą pagal pasirašytą pirkimo pasirinkimo sandorį. Kaip ir pasirinkimo sandorių atveju šios sutartinės teisės ir įsipareigojimai leidžia finansinį turtą ir finansinius įsipareigojimus atskirti nuo finansinių priemonių, dėl kurių sudaryta sutartis (obligacijų ir pinigų, kuriais pasikeičiama). Esminis skirtumas tarp išankstinio sandorio sutarties ir pasirinkimo sandorio sutarties yra tai, kad abi išankstinio sandorio sutarties šalys turi įsipareigojimą sutartu laiku jį įvykdyti, o pasirinkimo sandorio sutartis vykdoma tik tada, jei pasirinkimo sandorio pirkėjas nori ja pasinaudoti.

12. Daug kitų rūšių išvestinių finansinių priemonių apima teisę ar įsipareigojimą ateityje atlikti mainus, įskaitant palūkanų normos ir valiutos apskaitimo sandorius, viršutines ir apatines palūkanų normos ribas (apribojimus), paskolų įsipareigojimus, vekselių išleidimo priemones ir akredityvus. Palūkanų normos apskaitimo sandorio sutartį galima vertinti kaip išankstinio sandorio sutarties atmainą, kai šalys susitaria ateityje atlikti keletą mainų pinigineis sumomis, kurių viena skaičiuojama pagal laisvai kintančią palūkanų normą, o kita – pagal fiksuotą palūkanų normą. Kita išankstinių sandorių sutarčių atmaina yra ateities sandorių sutartys, kurios skiriasi pirmiausiai tuo, kad sutartys yra standartizuotos ir jomis prekiaujama biržoje.

Prekių sutartys ir su prekėmis susijusios finansinės priemonės

13. Kaip nurodyta standarto 18 paragrafe, sutartys, kuriose numatomas atsiskaitymas gavus ir pristačius fizinį turtą (pavyzdžiui, pasirinkimo, ateities arba išankstinio sandorio sutartis dėl sidabro) nėra finansinės priemonės. Dauguma prekių sutarčių yra tokios. Kai kurios yra standartinės formos ir jomis prekiaujama organizuotose rinkose taip pat kaip ir kai kuriomis išvestinėmis priemonėmis. Pavyzdžiui, ateities sandorio prekių sutartis gali būti nupirka ir parduota už pinigus, nes ji įtraukta į biržos prekybos sąrašą ir gali būti daug kartų perleista iš rankų į rankas. Tačiau sutartį perkančioji ir parduodančioji šalis iš esmės perka ir parduoda prekes, dėl kurių sudaryta sutartis. Tai, kad prekių sutartį galima nupirkti arba parduoti už pinigus, tokio pirkimo ir pardavimo nesudėtingumas, tai, kad galima derėtis dėl apmokėjimo pinigais už įsipareigojimą gauti arba perduoti prekes, iš esmės nepakeičia sutarties pobūdžio tiek, kad ji taptų finansine priemone.
14. Sutartis, pagal kurią gaunamas arba perduodamas fizinis turtas, nesudaro sąlygų atsirasti vienos šalies finansiniam turtui, o kitos šalies finansiniam įsipareigojimui, nebent koks nors su tuo susijęs mokėjimas atidedamas vėlesniam laikui, po fizinio turto perdavimo. Toks atvejis yra prekių pirkimas arba pardavimas kreditan.
15. Kai kurios sutartys yra susijusios su prekėmis, bet jose nenumatomas atsiskaitymas fiziškai gaunant arba perduodant prekes. Jose numatomas atsiskaitymas pinigų mokėjimais pagal sutartyje nustatytą formulę, o ne sumokant fiksuotas sumas. Pavyzdžiui, pagrindinė obligacijų suma gali būti apskaičiuota taikant naftos rinkos

kainą, vyraujančią išperkant obligacijas, už tam tikrą naftos kiekį. Pagrindinė suma indeksuojama pagal prekių kainą, bet sumokama tik pinigais. Tokia sutartis yra finansinė priemonė.

16. Finansinių priemonių apibrėžimą taip pat atitinka sutartis, kuri sudaro sąlygas ne tik finansiniam turtui arba įsipareigojimui, bet ir nefinansiniam turtui ar įsipareigojimui atsirasti. Dažnai tokios finansinės priemonės suteikia galimybę vienai šaliai pakeisti finansinį turtą nefinansiniu. Pavyzdžiui, su nafta susietos obligacijos gali suteikti jų savininkui teisę gauti keletą fiksuotų periodinių palūkanų mokėjimų ir fiksuotą pinigų sumą joms išpirkti bei galimybę iškeisti pagrindinę sumą į fiksuotą naftos kiekį. Ar bus pageidaujama pasinaudoti šia galimybe, skirtingu laiku priklausys nuo naftos tikrosios vertės, atitinkančios pinigų ir naftos mainų koeficientą (mainų kainą), nurodytą obligacijose. Obligacijų turėtojo ketinimas pasinaudoti šia galimybe neturi įtakos turto sudedamųjų dalių esmei. Turėtojo finansinis turtas ir emitento finansinis įsipareigojimas paverčia obligaciją finansine priemone nepriklausomai nuo to, kad kitokio tipo turtas ir įsipareigojimai taip pat sukuriama.
17. Nors šis standartas buvo parengtas ne tam, kad būtų taikomas prekių ir kitoms sutartims, kurios neatitinka finansinių priemonių apibrėžimo, ūkio subjektas gali svarstyti, ar vertėtų tam tikras atskleidimo standartų dalis taikyti tokioms sutartims.

Įsipareigojimai ir grynasis turtas / nuosavas kapitalas

18. Nors viešojo sektoriaus ūkio subjektai paprastai neišleidžia nuosavybės priemonių, tačiau tais atvejais, kai tokios priemonės išleidžiamos, emitentams yra palyginti lengva priskirti tam tikrų rūšių finansines priemones įsipareigojimams arba grynajam turtui / nuosavam kapitalui. Nuosavybės finansinių priemonių pavyzdžiai apima paprastąsias (įprastines) akcijas ir pasirinkimo sandorius, pagal kuriuos, jei jais bus pasinaudota, reikalaujama, kad pasirinkimo sandorio pardavėjas išleistų paprastąsias akcijas. Paprastosios akcijos neįpareigoja emitento perduoti turtą akcininkams, išskyrus tuos atvejus, kai emitentas imasi oficialių turto paskirstymo veiksmų ir teisiškai įsipareigoja akcininkams tai padaryti. Tai gali būti paskelbus dividendus arba likviduojant ūkio subjektą, kai visas turtas, likęs įvykdžius įsipareigojimus, turi būti padalytas akcininkams.

„Neriboto laiko“ skolos finansinės priemonės

19. „Neriboto laiko“ skolos finansinės priemonės, pavyzdžiui, „neriboto laiko“ obligacijos ir kapitalo vekseliai, paprastai suteikia jų turėtojams sutartinę teisę gauti palūkanų mokėjimus nustatytais datomis neribotą laiką ateityje be teisės arba su teise susigražinti pagrindinę sumą, atsiradus labai mažai tikėtinioms sąlygoms arba labai negreitai. Pavyzdžiui, ūkio subjektas gali išleisti finansinę priemonę, pagal kurią būtina mokėti nuolatinius metinius mokėjimus, lygius nustatytai 8 proc. palūkanų normai, kuri taikoma nustatytai nominaliai arba pagrindinei sumai, lygiai 1 000. Darydamas prielaidą, kad 8 % yra finansinės priemonės rinkos palūkanų norma tuo metu, kai ji išleidžiama, emitentas prisiima sutartinį įsipareigojimą atlikti būsimuosius palūkanų mokėjimus, kurių tikroji vertė (dabartinė vertė) yra 1 000. Finansinių priemonių turėtojas ir emitentas atitinkamai turi finansinį turtą ir finansinį įsipareigojimą, lygų 1 000, ir nuolatinės metinės pajamas ir sąnaudas, lygias 80.

Privilegiuotosios akcijos

20. Privilegiuotosios (arba pirmenybės) akcijos gali būti leidžiamos su įvairiomis teisėmis. Priskirdamas privilegiuotąsias akcijas įsipareigojimams arba grynajam turtui / nuosavam kapitalui, ūkio subjektas įvertina konkrečias akcijų suteikiamas teises, kad nustatytų, ar jos turi pagrindinių finansinio įsipareigojimo požymių. Pavyzdžiui, privilegiuotosios akcijos, kurių išpirkimo data numatyta arba kurios suteikia jų turėtojui galimybę pasirinkti išpirkimo datą, atitinka finansinio įsipareigojimo apibrėžimą, jeigu emitentas yra įpareigotas pervesti finansinį turtą tų akcijų turėtojui. Jei dėl lėšų stokos arba dėl teisinių apribojimų emitentas negali įvykdyti įsipareigojimo išpirkti privilegiuotąsias akcijas, kai to reikalauja sutartis, tai nepanaikina įsipareigojimo. Emitento teisė pasirinkti išpirkti akcijas neatitinka finansinio įsipareigojimo apibrėžimo, nes jis nėra įpareigotas perduoti finansinį turtą akcininkams. Akcijos išperkamos tik emitento nuožiūra. Tačiau įsipareigojimas gali atsirasti, jeigu akcijų emitentas pasinaudoja pasirinkimo teise, dažniausiai oficialiai pranešdamas akcininkams apie savo ketinimą išpirkti akcijas.
21. Kai privilegiuotosios akcijos neišperkamos, jos priskiriamos atitinkamai grupei, atsižvelgiant į kitas teises, kurias jos gali suteikti. Kai pelno paskirstymas (kaupiamieji

ar nekaupiamieji dividendai) akcijų turėtojams atliekamas emitento nuožiūra, akcijos yra nuosavybės priemonės.

Sudėtinės finansinės priemonės

22. Šio standarto 29 paragrafas taikomas tik ribotai sudėtinių finansinių priemonių grupei ir tik tam, kad emitento įsipareigojimų ir nuosavybės sudedamosios dalys finansinės būklės ataskaitoje būtų parodytos atskirai. 29 paragrafas nenagrinėja sudėtinių finansinių priemonių jų turėtojų požiūriu.
23. Plačiai naudojama sudėtinė finansinė priemonė yra skolos vertybiniai popieriai su konvertavimo pasirinkimo sandoriu, pavyzdžiui, obligacijos konvertuojamos į paprastąsias emitento akcijas. Šio standarto 29 paragrafas reikalauja, kad tokių finansinių priemonių emitentas įsipareigojimo ir nuosavybės sudedamąsias dalis finansinės būklės ataskaitoje parodytų atskirai nuo pat jų pirminio pripažinimo.
- a) Emitento įsipareigojimas atlikti numatytus palūkanų mokėjimus yra finansinis įsipareigojimas, kuris išlieka tol, kol priemonė nėra konvertuota. Iš pradžių įsipareigojimo komponento tikroji vertė yra dabartinė sutartyje numatytų visų būsimųjų pinigų srautų vertė, diskontuota tokia palūkanų norma, kuri tuo metu taikoma rinkoje lygiavertėms kredito priemonėms, kurios numato iš esmės tokius pat pinigų srautus tokiomis pat sąlygomis, bet be konvertavimo pasirinkimo sandorio.
- b) Nuosavybės finansinė priemonė yra pasirinkimo sandoris konvertuoti įsipareigojimą į emitento grynąjį turtą / nuosavą kapitalą. Pasirinkimo sandorio tikroji vertė apima jo laiko vertę ir jo vidinę (*intrinsic*) vertę, jei jos yra. Pasirinkimo sandorio arba kokios nors kitos išvestinės finansinės priemonės vidinė vertė yra skirtumas (jeigu jis yra) tarp finansinės priemonės, dėl kurios sudaryta sutartis, tikrosios vertės ir sutartinės kainos, už kurią ta finansinė priemonė įsigyjama, išleidžiama, parduodama arba iškeičiama. Išvestinių finansinių priemonių laiko vertė yra skirtumas tarp jos tikrosios vertės ir vidinės vertės. Laiko vertė yra susijusi su laikotarpiu, likusio iki išvestinių finansinių priemonių termino arba galiojimo pabaigos, trukme. Ji atspindi pajamas, kurių išvestinės priemonės turėtojas negavo, nelaikydamas finansinės priemonės, dėl kurios sudaryta sutartis, sąnaudas, kurių jis nepatyrė nefinansuodamas finansinės priemonės, dėl kurios sudaryta sutartis, ir

vertę, įvertintą pagal tikimybę, kad išvestinės finansinės priemonės vidinė vertė dėl finansinės priemonės, dėl kurios sudaryta sutartis, tikrosios vertės nepastovumo ateityje išaugs prieš jos termino ar galiojimo pabaigą. Konvertuojamojoje obligacijoje arba panašioje finansinėje priemonėje esantis pasirinkimo sandoris išleidimo metu paprastai neturi vidinės vertės.

24. Šio standarto 34 paragrafe rašoma, kaip sudėtinių finansinių priemonių sudedamosios dalys gali būti įvertintos pirminio pripažinimo metu. Toliau pateikiamas pavyzdys smulkiau iliustruoja, kaip tokie vertinimai gali būti atlikti.

1-ųjų metų pradžioje ūkio subjektas išleidžia 2 000 konvertuojamųjų obligacijų. Obligacijų terminas yra treji metai ir jos išleidžiamos nominalia 1 000 už obligaciją verte, už iš viso – 2 000 000. Palūkanos mokamos kartą per metus už praėjusį laikotarpį, o nustatyta metinė palūkanų norma yra 6 proc. Kiekviena obligacija iki jos išpirkimo termino gali būti konvertuota į 250 paprastųjų akcijų.

Obligacijų išleidimo metu vyraujanti rinkos palūkanų norma už panašią skolą be konvertavimo pasirinkimo sandorio yra 9 proc. Išleidimo metu vienos paprastosios akcijos rinkos vertė yra 3. Tikėtina, kad per trejų metų obligacijų galiojimo laikotarpį kiekvienų metų pabaigoje dividendai vienai akcijai sudarys 0,14. Metinė palūkanų norma, investuojant pinigus trejų metų laikotarpiui nepatiriant rizikos, yra 5 proc.

Likutinis nuosavybės priemonės sudėtinės dalies vertinimas

Pagal šį metodą, pirmiausia įvertinama įsipareigojimą atitinkanti sudedamoji dalis, o lėšų, gautų iš obligacijų emisijos, ir įsipareigojimo tikrosios vertės skirtumas priskiriamas grynojo turto / nuosavo kapitalo sudedamajai daliai. Dabartinė įsipareigojimo sudedamosios dalies vertė apskaičiuojama taikant 9 proc. diskonto normą, o panašių obligacijų, nesuteikiančių teisės konvertuoti, vertė – taikant rinkos palūkanų normą, taip, kaip parodyta toliau.

Dabartinė pagrindinės sumos – 2 000 000,
mokėtinos pasibaigus trejiems metams, vertė 1 544 367
Dabartinė palūkanų – 120 000, mokėtinų

kartą per metus už praėjusį laikotarpį, vertė	<u>303 755</u>
Iš viso išsipareigojimo sudedamoji dalis	1 848 122
Nuosavybės sudedamoji dalis (atėmus)	<u>151 878</u>
Išplaukos iš obligacijų emisijos	<u>2 000 000</u>

Grynojo turto / nuosavo kapitalo sudedamosios dalies vertinimas pagal pasirinkimo sandorio kainodaros modelį

Konvertavimo pasirinkimo sandorių tikrajai vertei nustatyti tiesioginiu, o ne anksčiau parodytu atimties būdu, gali būti naudojami pasirinkimo sandorių kainodaros modeliai. Finansinės institucijos dažnai naudoja pasirinkimo sandorių kainodaros modelius kasdienių sandorių kainodarai. Yra daug modelių (iš kurių geriausiai žinomas *Black-Scholes* modelis) ir kiekvienas jų turi daug variantų. Šis pavyzdys iliustruoja vieno *Black-Scholes* modelio varianto taikymą pagal finansų vadovėliuose ir kituose šaltiniuose pateiktas lenteles. Toliau išdėstyti šio *Black-Scholes* modelio varianto taikymo etapai.

Pagal šį modelį pirmiausia reikia apskaičiuoti dvi sumas, kurios pateikiamos pasirinkimo sandorio vertinimo lentelėse:

- a) Turto, dėl kurio sudaromas pasirinkimo sandoris, tikrosios vertės proporcingų pasikeitimų standartinį nuokrypį, padaugintą iš pasirinkimo sandorio galiojimo laiko kvadratinės šaknies.

Šis dydis yra susijęs su palankių (ir nepalankių) turto, dėl kurio sudaromas pasirinkimo sandoris, šiuo atveju – konvertuojamąsias obligacijas išleidžiančio ūkio subjekto paprastųjų akcijų, kainos pasikeitimų tikimybe. Turto, dėl kurio sudaromas sandoris, pelningumo nepastovumas įvertinamas pagal standartinį pelningumo nuokrypį. Kuo didesnis standartinis nuokrypis, tuo didesnė pasirinkimo sandorio tikroji vertė. Šiame pavyzdyje daroma prielaida, kad standartinis metinio akcijų pelningumo nuokrypis yra 30 proc. Konvertavimo teisės galiojimo laikas yra treji metai. Standartinis akcijų tikrosios vertės proporcingų pokyčių nuokrypis, padaugintas iš pasirinkimo sandorio galiojimo laiko kvadratinės šaknies, apskaičiuojamas taip:

$$0,3 \times \sqrt{3} = \underline{0,5196}$$

- b) Turto, dėl kurio sudaromas pasirinkimo sandoris, tikrosios vertės ir pasinaudojimo pasirinkimo sandoriu dabartinės kainos santykį.

Šis dydis susieja dabartinę turto, dėl kurio sudaromas pasirinkimo sandoris, vertę su savikaina, kurią pasirinkimo sandorio turėtojas turi sumokėti, kad įsigytų turtą, ir yra susijusi su pasirinkimo sandorio vidine verte. Kuo didesnis šis dydis, tuo didesnė pirkėjo pasirinkimo sandorio tikroji vertė. Šiame pavyzdyje kiekvienos akcijos rinkos vertė obligacijų išleidimo metu yra 3. Dabartinė dividendų, laukiamų per pasirinkimo sandorio galiojimo laiką, vertė atimama iš rinkos kainos, nes dividendų mokėjimai sumažina akcijų, tuo pačiu ir pasirinkimo sandorio, tikrąją vertę. Dabartinė vienos akcijos dividendų, lygių 0,14 ir mokamų kiekvienų metų pabaigoje, vertė, diskontuota 5 proc. palūkanų norma už nerizikingas investicijas, yra lygi 0,3813. Taigi dabartinė turto, dėl kurio sudaromas pasirinkimo sandoris, vertė yra tokia:

$$3 - 0,3813 = 2,6187 \text{ už vieną akciją}$$

Dabartinė pasinaudojimo pasirinkimo sandoriu kaina yra 4 už akciją, diskontuota 5 proc. palūkanų norma už nerizikingas investicijas trejiems metams, darant prielaidą, kad obligacijos konvertuojamos pasibaigus jų galiojimo laikui / terminui, arba 3,4554. Taigi koeficientas apskaičiuojamas taip:

$$2,6187 \div 3,4554 = \underline{0,7579}$$

Obligacijų konvertavimo pasirinkimo sandoris yra viena pirkėjo pasirinkimo sandorio formų. Pirkėjo pasirinkimo sandorio vertinimo lentelėje nurodoma, kad pagal du anksčiau apskaičiuotus dydžius (t. y. 0,5196 ir 0,7579) pasirinkimo sandorio tikroji vertė yra apytiksliai 11,05 % turto, dėl kurio sudaroma sutartis, tikrosios vertės.

Taigi konvertavimo pasirinkimo sandorio vertinimas gali būti apskaičiuojamas taip:

$$0,1105 \times 2,6187 \text{ už akciją} \times 250 \text{ akcijų už obligaciją} \times 2\,000 \text{ obligacijų} = \underline{144\,683}$$

Sudėtinės priemonės skolos sudedamosios dalies tikrosios vertės, apskaičiuotos pirmiau pagal dabartinės vertės metodą, ir pasirinkimo sandorio tikrosios vertės, apskaičiuotos pagal *Black-Scholes* pasirinkimo sandorio kainodaros modelį, suma nėra lygi 2 000 000 konvertuojamųjų obligacijų emisijos lėšų (t. y. 1 848 122 + 144 683 = 1 992 805). Tas mažas skirtumas gali būti proporcingai padalytas abiejų sudedamųjų dalių tikrajai vertei ir tai padarius išipareigojimo tikroji vertė yra lygi 1 854 794, o pasirinkimo sandorio tikroji vertė – 145 206.

Finansinio turto ir finansinio išipareigojimo tarpusavio užskaita

25. Šis standartas nenumato, kaip į apskaitą įtraukti vadinamąsias „sintetines priemones“, t. y. atskirų finansinių priemonių, išigyty ir turimų norint atkartoti kitų finansinių priemonių teikiamas galimybes, grupes. Pavyzdžiui, laisvai kintančios palūkanų normos ilgalaikės skolos ir palūkanų normos apsikaitimo sandorio sintezė, pagal kurią gaunami kintamieji mokėjimai ir atliekami fiksuoti mokėjimai, yra fiksuotų palūkanų ilgalaikė skola. Kiekviena atskira „sintetinės priemonės“ sudedamoji dalis yra sutartinė teisė arba išipareigojimas, turintis savo sąlygas, ir kiekviena jų gali būti perduota arba apmokėta atskirai. Kiekviena sudedamoji dalis patiria riziką, kuri gali skirtis nuo kitų sudedamųjų dalių patiriamos rizikos. Atitinkamai, kai viena „sintetinės priemonės“ sudedamoji dalis yra turtas, o kita – išipareigojimas, jos nėra tarpusavyje užskaitomos viena su kita, o finansinės būklės ataskaitoje nėra pateikiamas grynasis rezultatas, nebent jos tenkintų užskaitos kriterijus, nurodytus šio standarto 39 paragrafe. Dažniausiai taip nebūna. Pateikiami atskleidimai apie reikšmingus kiekvienos finansinės priemonės, kurios yra „sintetinės priemonės“ sudedamosios dalys, sąlygas neatsižvelgiant į tai, ar „sintetinė priemonė“ egzistuoja, nors ūkio subjektas papildomai gali nurodyti ryšio tarp sudedamųjų dalių pobūdį (žr. šio standarto 58 paragrafą).

Atskleidimas

26. Šio standarto 60 paragrafe pateikti įvairiausių dalykų, kuriuos, kai jie reikšmingi, ūkio subjektas aptaria atskleisdamas savo apskaitos principus, pavyzdžiai. Kiekvienu atveju ūkio subjektas gali pasirinkti vieną iš dviejų (arba daugiau) skirtingų apskaitos traktavimo būdų. Toliau išsamiai aptariamieji 60 paragrafo pavyzdžiai ir pateikiami kiti aplinkybių, kai ūkio subjektas atskleidžia savo apskaitos politiką, pavyzdžiai:

- a) Ūkio subjektas gali įsigyti arba išleisti finansinę priemonę, pagal kurią kiekvienos šalies įsipareigojimai yra iš dalies arba visiškai neįvykdyti (kartais jie vadinami neįvykdytomis arba vykdomomis sutartimis). Tokia finansinė priemonė gali apimti būsimuosius mainus ir jos vykdymas gali priklausyti nuo kokio nors būsimąjo ūkinio įvykio. Pavyzdžiui, nei teisė, nei įsipareigojimas atlikti mainus pagal išankstinį sandorį nesudaro sąlygų jokiame sandoriui, susijusiam su finansine priemone, dėl kurios sudaryta sutartis, iki sutarties termino pabaigos, bet atitinkamai teisė ir įsipareigojimas yra finansinis turtas ir finansinis įsipareigojimas. Panašiai finansinė garantija nereikalauja, kad garantijos teikėjas prisiimtų kokį nors įsipareigojimą skolos su garantija turėtojiui tol, kol vykdomi sutartyje numatyti įsipareigojimai. Tačiau garantija yra garantijos teikėjo finansinis įsipareigojimas, nes tai yra sutartinis įsipareigojimas potencialiai nepalankiomis sąlygomis vieną finansinę priemonę (paprastai pinigus) pakeisti kita (gaunama iš įsipareigojimų nevykdžiusio skolininko).
- b) Ūkio subjektas gali atlikti sandorį, kuris savo forma yra tiesioginis finansinės priemonės įsigijimas arba pardavimas, neperleisdamas ekonominių interesų. Taip yra kai kurių atpirkimo ir atvirkštinio atpirkimo sutarčių atveju. Ir atvirkščiai, ūkio subjektas gali įsigyti arba perduoti kitai šaliai ekonominius interesus finansinėse priemonėse, atlikdamas sandorį, kuris savo forma nėra teisės įsigijimas arba perleidimas. Pavyzdžiui, skolindamasis be atgręžtinio reikalavimo teisės į kitokį turtą, išskyrus už konkrečius įsipareigojimus užstatytą turtą, ūkio subjektas gali įkeisti gautinas sumas kaip užstatą ir sutikti naudoti įplaukas už įkeistas gautinas sumas tik paskolai padengti.
- c) Ūkio subjektas gali atlikti dalinį arba nevisišką finansinio turto perdavimą. Pavyzdžiui, paversdamas paskolą vertybiniais popieriais ūkio subjektas gali įsigyti arba perduoti kitai šaliai ne visą, o dalį būsimosios ekonominės naudos, susijusios su finansine priemone.
- d) Prireikus arba savo iniciatyva ūkio subjektas gali sujungti dvi arba daugiau atskirų finansinių priemonių, kad būtų sukurtas tam tikras turtas, padengiantis tam tikrus įsipareigojimus. Tokios priemonės apima, pavyzdžiui, „pagal turinį“ patikėjimo teisės įgyvendinimą, kai finansinis turtas atidedamas į šalį, kad įsipareigojimas būtų

įvykdytas, nors kreditorius nepritarė, kad tas turtas būtų naudojamas įsipareigojimui įvykdyti, finansavimą be atgręžtinės teisės padengti įsipareigojimą ir atsiskaitymo fondo sutartis.

- e) Finansinės rizikos sumažinimui ūkio subjektas gali naudoti įvairias rizikos valdymo priemones. Tokios priemonės apima, pavyzdžiui, apsidraudimo sandorių sudarymą, laisvai kintančių palūkanų konvertavimą į fiksuotas ar fiksuotų – į laisvai kintančias, rizikos diversifikaciją, rizikų sujungimą, garantijas ir įvairias kitas apsidraudimo rūšis (įskaitant vertybinius popierius ir sutartis, kuriomis viena šalis apdraudžiama nuo pretenzijų). Šios priemonės paprastai sumažina galimus nuostolius tik dėl vienos iš kelių skirtingų finansinės rizikos rūšių, susijusių su finansine priemone, ir joms taikoma prielaida, kad bus prisiimta papildoma rizika, tačiau tik iš dalies sumažinanti turimą riziką.
  - f) Ūkio subjektas gali sujungti dvi arba kelias atskiras finansines priemones norėdamas turėti „sintetinę“ priemonę arba kokiais nors kitais nei anksčiau d ir e papunkčiuose minėtais tikslais.
  - g) Ūkio subjektas gali įsigyti arba išleisti finansinę priemonę sudarydamas tokį sandorį, kai suma, iškeičiama į finansinę priemonę, yra neaiški. Tokie sandoriai apima nepiniginius mainus arba kelių daiktų mainus.
  - h) Ūkio subjektas gali įsigyti arba išleisti obligacijas, vekselius arba kitas pinigines priemones, kurių nustatyta palūkanų suma arba norma skiriasi nuo vyraujančios toms priemonėms taikomos rinkos palūkanų normos. Tokios finansinės priemonės apima nulinio kupono obligacijas ir aiškiai palankiomis sąlygomis suteiktas paskolas, turinčias nepiniginį elementą, pavyzdžiui, lengvatines paskolas darbuotojams.
27. Šio standarto 61 paragrafe nurodoma keletas svarbių aspektų, kai atskleisdamas savo apskaitos politiką, ūkio subjektas taiko savikaina pagrįstą įvertinimą. Jeigu neaišku, ar bus surinktos sumos už pinigines finansines priemones, arba neaišku, ar finansinio turto tikroji vertė bus mažesnė už atskaitomybėje parodytą sumą dėl kitų priežasčių, ūkio subjektas nurodo principus, kuriais jis vadovaujasi nustatydamas:

15 TVSAS – FINANSINĒS PRIEMONĒS: ATSKLEIDIMAS IR PATEIKIMAS

- a) kada sumažinti atskaitomybēje parodytā turto sumā;
- b) iki kokios sumos sumažinama atskaitomybēje parodyta suma;
- c) kaip pripažinti pajamas iš to turto; ir
- d) ar ateityje pasikeitus aplinkybėms sumažintos atskaitomybēje parodytos sumos galės būti atstatytos.

3 priedėlis – Atskleidimo reikalavimų pavyzdžiai

Šis priedėlis tik iliustracinis ir nėra standartų dalis. Šio priedėlio tikslas – parodyti, kaip reikia taikyti standartą, ir padėti geriau jį suprasti. Priedėlyje aiškinamas ekonominis ūkio subjektas, kurį daugiausia sudaro iš dalies privatizuotų VĮ, išleidusios konvertuojamuosius vekselius ir privilegijuotąsias akcijas.

X1 pastaba. Trumpas apskaitos politikos apibūdinimas (ištrauka)

Iš pirkėjų gautinos sumos

Iš pirkėjų gautinos sumos apskaitoje registruojamos pagal sąskaitoje faktūroje nurodytą sumą, atėmus abejotinas gautinas sumas, įvertintas atsižvelgiant į visas neapmokėtas sumas metų pabaigoje. Beviltiškos skolos nurašomos iškart, kai tik jos nustatomos.

Investicijos

Investicijos į vertybinius popierius, kuriais prekiaujama reguliuojamose rinkose, ir vertybinius popierius, kuriais neprekiuojama reguliuojamose rinkose, išskyrus investicijas į kontroliuojamuosius ūkio subjektus ir asocijuotus ūkio subjektus, pateikiamus konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje, pripažįstamos pagal savikainą, o dividendų pajamos finansinės veiklos ataskaitoje pripažįstamos tada, kai jos gautinos.

Pagrindinė nulinio kupono obligacijų suma apskaičiuojama diskontuojant pinigų srautus, susijusius su galutiniu investicijos apmokėjimu. Diskontuota suma yra amortizuojama per likusį laikotarpį. Diskontavimo norma yra ta, kuri nustatyta sandorio metu.

Skolos

Paskolos ir skoliniai įsipareigojimai apskaitoje registruojami nurodant pradines jų sumas, kurios atspindi būsimųjų pinigų srautų, susijusių su paskolos apmokėjimu, dabartinę vertę. Palūkanos per laikotarpį kaupiamos iki sueina jų mokėjimo laikas ir apskaitoje registruojamos kaip kitos mokėtinos sumos.

Išleidus konvertuojamuosius vekselius, įsipareigojimo, kuris yra pasižadėjimas vekselių turėtojams ateityje mokėti pagrindinę sumą ir palūkanas, sudedamosios dalies tikroji vertė apskaičiuojama pagal tokio paties nekonvertuojamo vekselio rinkos palūkanų normą. Likutinė

suma, parodanti konvertuojamo pasirinkimo sandorio tikrąją vertę, įrašoma į nuosavą kapitalą kaip kiti nuosavybės vertybiniai popieriai, o vėlesniais laikotarpiais joks pasirinkimo sandorio vertės pasikeitimas nepripažįstamas. Įsipareigojimas įtraukiamas į skolas ir apskaitoje parodomas amortizuota savikaina kartu su vekselių palūkanomis, pripažįstamomis skolinimosi išlaidomis faktinio pelno pagrindu iki įsipareigojimo panaikinimo konvertavus vekselius ar pasibaigus jų galiojimo laikui.

Išperkamosios privilegijuotosios akcijos, kurios privalo būti išpirktos, arba kurios gali būti išpirktos jų turėtojų pasirinkimu, pateikiamos kaip įsipareigojimai, nes iš esmės jos yra skolos. Mokėtini dividendai už šias akcijas pagal kaupimo principą pripažįstami palūkanomis ir finansinėmis sąnaudomis finansinės veiklos ataskaitoje.

Išvestinės finansinės priemonės

Ūkio subjektas sudaro išankstines valiutos kurso keitimo sutartis ir palūkanų pasikeitimo sandorius.

Pagal palūkanų pasikeitimo sandorius grynoji mokėtina ar gautina suma proporcingai pripažįstama per visą laikotarpį iki jos sumokėjimo. Pripažįstama suma koreguojama palūkanomis ir finansiniais mokesčiais per laikotarpį ir kiekvieną ataskaitinio laikotarpio datą pateikiama kitų debitorių arba kitų kreditorių straipsnyje.

X2 pastaba. Finansinės rizikos valdymas

Finansinės rizikos rodikliai

Ūkio subjekto veiklai būdinga įvairi finansinė rizika, įskaitant skolų ir nuosavybės vertybinių popierių rinkos kainų pokyčio, užsienio valiutos kurso pokyčio ir palūkanų normų įtaką. Visa ūkio subjekto rizikos valdymo programa sutelkta į sunkiai nuspėjamas finansų rinkas, siekiant sumažinti būsimąjį neigiamą poveikį ūkio subjekto finansinei būklei. Ūkio subjektas naudoja išvestines finansines priemones, pavyzdžiui, palūkanų normos apsikeitimo sandorius ir užsienio valiutos kurso keitimo sutartis norėdamas apsidrausti nuo tokios rizikos.

Centrinė išdo agentūra (Valstybės išdo korporacija) atlieka rizikos valdymą pagal Valdančiosios tarybos patvirtintą politiką ir vadovaudamasi Finansų ministerijos nustatytais apdairumo gairėmis. Valstybės išdo korporacija nustato, įvertina ir apsidraudžia nuo

finansinės rizikos bendradarbiaudama su veikiančiais vienetais. Taryba raštu pateikia bendro rizikos valdymo principus, taip pat raštu nustato politiką, apimančią tam tikras sritis, pavyzdžiui, užsienio valiutos keitimo riziką, palūkanų normos riziką, kredito riziką, išvestinių finansinių priemonių naudojimą ir perviršinio likvidumo investavimą.

Palūkanų normos rizika

Ūkio subjekto pajamos ir pagrindinės veiklos pinigų srautai iš esmės nepriklauso nuo rinkos palūkanų normos pokyčių. Ūkio subjektas neturi reikšmingo palūkanas uždirbančio turto. Ūkio subjekto apskaitos politikoje numatyta laikyti apie 80 proc. paskolų fiksuotos palūkanų normos priemonių forma. Metų pabaigoje turėta 75 proc. fiksuotos palūkanų normos paskolų. Ūkio subjektas kartais skolina už įvairias palūkanų normas ir naudoja palūkanų normos apsisikeitimo sandorius kaip pinigų srautų apsidraudimo sandorius būsimiesiems palūkanų mokėjimams, kurie turi tokį ekonominį poveikį kaip laisvai kintančių palūkanų normų skolų konvertavimas į fiksuotų palūkanų normų paskolas. Palūkanų normų apsisikeitimo sandoriai leidžia ūkio subjektui daugiau imti ilgalaikių paskolų su laisvai kintančiomis palūkanų normomis ir apsisikeitimo sandoriu keisti jas į fiksuotas palūkanų normas, kurios yra mažesnės nei tada, jei būtų buvę skolintasi tiesiogiai pagal fiksuotą palūkanų normą. Pagal palūkanų normų apsisikeitimo sandorius ūkio subjektas susitaria su kitomis šalimis tam tikrais intervalais (dažniausiai kas ketvirtį) pasikeisti skirtumu tarp sumų su fiksuotomis palūkanų normomis ir laisvai kintančiomis palūkanų normomis, apskaičiuotomis nuo sutartyje numatytų pagrindinių sumų.

Kredito rizika

Ūkio subjektas neturi reikšmingos kredito rizikos koncentracijos. Išvestinių priemonių partneriais pasirenkami ir pinigų sandoriai sudaromi tik su aukštos kredito kokybės institucijomis. Ūkio subjektas taiko politiką, kuri apriboja kiekvienai finansų institucijai teikiamo kredito sumą.

Likvidumo rizika

Apdairus likvidumo rizikos valdymas apima grynųjų pinigų ir rinkos vertybinių popierių pakankamo kiekio išlaikymą, galimybę tinkamai finansuoti iš paskirtų kredito šaltinių ir galimybę pigiai parduoti rinkos pozicijas. Valstybės išdo korporacija siekia palaikyti finansavimo lankstumą išlaikydama paskirtų kredito linijų prieinamumą.

Tikrosios vertės įvertinimas

Viešai parduodamų išvestinių priemonių ir parduodamų bei parduoti skirtų vertybinių popierių tikroji vertė atskaitomybės datą grindžiama kotiruotomis rinkos kainomis. Palūkanų normos apsisikeitimo sandorio tikroji vertė nustatoma kaip būsimųjų pinigų srautų dabartinė vertė. Išankstinių užsienio valiutų keitimo sandorių tikroji vertė nustatoma pagal atskaitomybės datą buvusius išankstinių užsienio valiutos keitimo sandorių rinkos kursus.

Įvertindamas neparduodamų išvestinių priemonių ir kitų finansinių priemonių tikrąją vertę, ūkio subjektas taiko įvairius metodus ir daro prielaidas, pagrįstas rinkos sąlygomis kiekvieną atskaitomybės datą. Ilgalaikėms skoloms taikomos kotiruotos rinkos kainos arba prekybos agentų kainos už tam tikras ar panašias priemones. Kitokie metodai, pavyzdžiui, pasirinkimo sandorio kainodaros modelis ir apskaičiuota būsimųjų pinigų srautų diskontuota vertė, taikomi nustatant turimų finansinių priemonių tikrąją vertę.

Laikomasi prielaidos, kad finansinio turto ir įsipareigojimų, kurių terminas yra trumpesnis nei vieneri metai, nominaliosios vertės, atėmus apskaičiuotą tam tikrą kredito koregavimų sumą, yra apytikriai lygios finansinio turto ir įsipareigojimų tikrajai vertei. Atskleidžiant informaciją apie finansinius įsipareigojimus, apskaičiuojant jų tikrąją vertę būsimieji sutartiniai pinigų srautai diskontuojami esama rinkos palūkanų norma, taikoma panašioms ūkio subjekto finansinėms priemonėms.

X3 pastaba. Finansinės priemonės

i) Užbalansinės išvestinės priemonės

Ūkio subjektas įprastomis veiklos sąlygomis naudoja išvestines finansines priemones tam, kad apsidraustų nuo palūkanų normų svyravimo ir valiutų kursų pasikeitimo įtakos.

Palūkanų normų apsisikeitimo sandoriai

Ūkio subjekto turimų paskolų vidutinė kintama palūkanų norma šiuo metu yra 8,5 proc. Jo politikoje numatyta dalį paskolų apsaugoti nuo didėjančių palūkanų normų. Todėl ūkio subjektas sudarė palūkanų normų apsisikeitimo sandorį, pagal kurį jis įsipareigojo gauti kintamąsias palūkanas ir mokėti fiksuotas palūkanas. Už sutartis atsiskaitoma pagal grynąjį

rezultata, o gryniosios gautinos ar mokėtinos sumos atskaitomybės datą yra registruojamos kitų debitorių arba kitų kreditorių įsiskolinimuose.

Pagal sutartis gryniosios gautinos ar mokėtinos palūkanos turi būti apmokamos kas 90 dienų. Mokėjimo diena sutampa su diena, kai turi būti mokamos skolos palūkanos.

Šiuo metu esantys apsikeitimo sandoriai apytikriai padengia 60 proc. (20X1 m. – 40 proc.) nesumokėtos paskolos pagrindinės sumos, o jų galiojimas baigiasi, kai reikia gražinti kiekvieną paskolos dalį. Fiksuota palūkanų norma svyruoja tarp 7,8 proc. ir 8,3 proc. (20X1 m. – 9,0 proc. ir 9,6 proc.), o kintamoji palūkanų norma svyruoja nuo 0,5 proc. iki 1,0 proc. ir viršija 90 dienų banko paskolos normą, kuri atskaitomybės datą buvo 8,2 proc. (20X1 m. – 9,4 proc.).

20X2 m. liepos 30 d. pagrindinės skolų sumos ir palūkanų normų apsikeitimo sandorių sutarčių galiojimo pabaigos datos buvo:

	20X2	20X1
	USD'000	USD'000
Mažiau nei 1 metai	30	20
1–2 metai	250	170
2–3 metai	250	170
3–4 metai	300	80
4–5 metai	180	–
	1 010	440

Išankstiniai valiutos keitimo sandoriai

Keleivių vežimo geležinkeliais sistema yra iš esmės tobulinama. Nauji riedmenys įsigijami iš šalies A ir šalies B. Ūkio subjektas, siekdamas apsaugoti nuo valiutos kurso pasikeitimo, sudarė išankstinius valiutos kurso keitimo sandorius ir įsigijo A šalies valiutos (UVA) ir B šalies valiutos (UVB).

Sutarčių galiojimo laikas baigiasi tada, kai planuojama gauti didesniąją dalį riedmenų ir padengti numatytas kitų finansinių metų įsigijimų sumas.

Atskaitomybės datą nepasibaigusią sutarčių duomenys:

UV _A įsigijimas	Vietinės valiutos pardavimas		Vidutinis valiutos keitimo	
	20X2	20X1	20X2	20X1
Galiojimo laikas				
0–6 mėnesiai	2 840	3 566	0,7042	0,7010
6–12 mėnesių	4 152	1 466	0,7225	0,6820

UV _B įsigijimas	Vietinės valiutos pardavimas		Vidutinis valiutos keitimo	
	20X2	20X1	20X2	20X1
Galiojimo laikas				
0–6 mėnesiai	4 527	2 319	0,6627	0,6467
6–12 mėnesių	-	1 262	-	0,6337

Kadangi šiomis sutartimis apdraudžiami numatyti būsimieji įsigijimai, bet koks nerealizuotas sutarčių pelnas ir nuostolis, taip pat ir sutarties savikaina, atidedami ir bus pripažįstami vertinant pagrindinę sutartį. Atidėtos sumos apima tam tikrą apsidraudimo sutarčių pelną ar nuostolius dėl sutarčių nutraukimo prieš galiojimo laiko pabaigą, tačiau tikimasi, kad susiję apsidraudimo sandoriai vis dar įvyks.

ii) Galima kredito rizika

Su ūkio subjekto finansiniu turtu, kuris buvo pripažinta finansinės būklės ataskaitoje, išskyrus investicijas į akcijas, susijusi kredito rizika paprastai yra lygi to turto balansinei vertei, atėmus atidėjinius abejotinoms skoloms.

Vekseliai ir nulinių kuponų obligacijos, kurios buvo įsigytos diskontuota nominaliąja verte, finansinės būklės ataskaitoje pateikiamos suma, mažesne nei realizavimo suma jų galiojimo pabaigoje. Taip pat gali būti laikoma, kad visa galima ūkio subjekto kredito rizika apimtų skirtumą tarp balansinės vertės ir realizavimo sumos.

Konsoliduojamojo ūkio subjekto pripažintas finansinis turtas apima gautinas sumas, atsirandančias iš išvestinių finansinių priemonių nerealizuoto pelno. Kredito rizika taip pat atsiranda ir užbalansinėms finansinėms priemonėms, įskaitant išvestines priemones, kurios gali būti pateikiamos. Kredito rizika atsiranda dėl to, kad partneriai potencialiai gali

neįvykdyti savo įsipareigojimų konkrečios sutarties galiojimo pabaigoje. Reikšminga rizika atsiranda sudarius išankstines valiutų kursų keitimo sutartis ir konsoliduojamasis ūkio subjektas patirtų nuostolį tuo atveju, jei partneriai nepervestų sutartyje numatytos sumos. Gautinos sumos atskaitomybės dieną yra tokios (vietinės valiutos ekvivalentais):

	20X2	20X1
	USD'000	USD'000
Vietinė valiuta	2 073	1 422
Užsienio valiuta	11 599	8 613

iii) Galima palūkanų normos rizika

Ūkio subjekto patiriama palūkanų normos rizika ir vidutinė svartinė palūkanų norma pagal galiojimo laikotarpį nurodyta toliau pateikiamoje lentelėje. Kiekvienai turto ar įsipareigojimo klasei taikoma palūkanų norma pateikiama atskirose finansinės atskaitomybės pastabose (čia nepateikiama).

Dažniausiai rizika atsiranda dėl turto ir įsipareigojimų, turinčių kintamąsias palūkanų normas, nes ūkio subjektas fiksuotos palūkanų normos turtą ir įsipareigojimus ketina išlaikyti iki galiojimo laiko pabaigos.

15 TVSAS – FINANSINĖS PRIEMONĖS: ATSKLEIDIMAS IR PATEIKIMAS

	Laisvai kintanti palūkanų norma USD'000	Iki 1 metų USD'000	1-5 metai USD'000	Daugiau nei 5 metai USD'000	Be palūkanų USD'000	Iš viso USD'000
20X2						
Finansinis turtas						
Pinigai ir indėliai	3 952	–	–	–	250	4 202
Gautinos sumos	–	386	416	860	5 523	7 185
Kitas finansinis turtas – investicijos	–	–	260	–	1 400	1 660
	3 952	386	676	860	7 173	13 047
Palūkanų normos svertinis vidurkis	7,85 %	8,77 %	8,69 %	8,82 %		
Finansiniai įsipareigojimai						
Sąskaitos banke perviršis ir paskolos	2 880	–	–	–	–	2 880
Prekybos ir kiti skolininkai	–	–	–	–	3 145	3 145
Mokėtini vekseliai	–	250	–	–	–	250
Konvertuojami vekseliai	–	–	–	1 800	–	1 800
Išperkamosios privilegijuotosios akcijos	–	–	–	1 000	–	1 000
Kitos paskolos	–	50	180	200	–	430
Skoliniai įsipareigojimai	–	200	300	1 500	–	2 000
Nuomos įsipareigojimai	–	80	350	145	–	575
Palūkanų normų apsikeitimo sandoriai*	(1 010)	30	980	–	–	–
	1 870	610	1 810	4 645	3 145	12 080
Palūkanų normos svertinis vidurkis	8,64 %	8,94 %	9,2 %	7,95 %		
Grynasis finansinis turtas (įsipareigojimai)	2 082	(224)	(1 134)	(3 785)	4 028	967

* numatomos pagrindinės sumos

15 TVSAS – FINANSINĖS PRIEMONĖS: ATSKLEIDIMAS IR PATEIKIMAS

	Laisvai kintanti palūkanų norma USD'000	Iki 1 metų USD'000	1-5 metai USD'000	Daugiau nei 5 metai USD'000	Be palūkanų USD'000	Iš viso USD'000
20X1						
Finansinis turtas						
Pinigai ir indėliai	2 881	–	–	–	200	3 081
Gautinos sumos	–	156	70	250	4 059	4 535
Kitas finansinis turtas – investicijos	–	–	–	–	500	500
	2 881	156	70	250	4 759	8 116
Palūkanų normos svertinis vidurkis	8,75 %	9,20 %	9,83 %	5 %		
Finansiniai įsipareigojimai						
Sąskaitos banke perviršis ir paskolos	3 150	–	–	–	–	3 150
Prekybos ir kiti skolininkai	–	–	–	–	2 412	2 412
Mokėtini vekseliai	–	130	–	–	–	130
Išperkamosios privilegijuotosios akcijos	–	–	–	1 000	–	1 000
Kitos paskolos	–	50	100	–	–	150
Skoliniai įsipareigojimai	–	1 000	800	1 200	–	3 000
Nuomos įsipareigojimai	–	75	365	210	–	650
Palūkanų normų apsikeitimo sandoriai*	(440)	20	420	–	–	–
	2 710	1 275	1 685	2 410	2 412	10 492
Palūkanų normos svertinis vidurkis	9,98 %	10,28 %	10,23 %	10,25 %		
Grynasis finansinis turtas (įsipareigojimai)	171	(1 119)	(1 615)	(2 160)	2 347	(2 376)

* numatomos pagrindinės sumos

iv) Finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų grynoji tikroji vertė

Balansinės sąskaitos

Grynųjų pinigų ir pinigų ekvivalentų grynoji tikroji vertė ir ūkio subjekto palūkanų neuždirbančio piniginio finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų vertė apytikriai lygi jų balansinei vertei.

Kito piniginio finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų grynoji tikroji vertė priklauso nuo rinkos kainų, jei rinka yra, arba nuo diskontuotų būsimųjų pinigų srautų, kurie diskontuojami taikant einamąją palūkanų normą, taikomą turtui ir įsipareigojimams, kuriems būdinga panaši rizika.

Nuosavybės priemonės, kuriomis prekiaujama organizuotose rinkose, buvo įvertintos pagal rinkos kainas, buvusias atskaitomybės datą. Nuosavybės priemonių, kuriomis neprekaujama, grynąją tikrąją vertę nustato Valstybės išdo korporacija pagal pagrindinio turto vertę, būsimąsias galimas įplaukas ir konkrečias aplinkybes, susijusias su tam tikru turtu.

Užbalansinės sąskaitos

Ūkio subjektas apsidraudė nuo nuostolių, kuriuos gali patirti iš turimų tam tikrų nevalstybinių korporacijų akcijų. Apsidraudimo grynoji tikroji vertė laikoma skirtumu tarp akcijų balansinės vertės ir jų gryniosios tikrosios vertės.

Pirkimo pasirinkimo sandorio, suteikiančio galimybę nesusijusiai šaliai įsigyti dalį ūkio subjekto turimų *Vietinių avialinijų* akcijų, įvykdymo sąlygos yra nepalankios ir jo grynoji tikroji vertė yra nereikšminga.

Skolinių įsipareigojimų, kuriuos pagal turinį reikėjo anuliuoti ir kuriuos ūkio subjektas garantavo apmokėti, tikroji vertė lygi nustatytai vertei.

Finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų, atsirandančių iš palūkanų normos apskaitavimo sandorių, grynoji tikroji vertė buvo nustatyta kaip balansinė vertė, kuri parodo sumą, šiuo metu gautiną ar mokėtiną atskaitomybės datą, ir kaip apskaičiuotų būsimųjų pinigų srautų, kurie nebuvo pripažinti turtu ar įsipareigojimu, dabartinė vertė.

15 TVSAS – FINANSINĖS PRIEMONĖS: ATSKLEIDIMAS IR PATEIKIMAS

Išankstinių valiutos keitimo sandorių grynoji tikroji vertė yra nerealizuotas pelnas arba nuostolis, atskaitomybės datą apskaičiuotas atsižvelgiant į esamas išankstinių sandorių, turinčių panašų galiojimo laiką, palūkanas.

Ūkio subjektas turi potencialių finansinių įsipareigojimų, kurie gali atsirasti dėl tam tikrų neapibrėžtumų. Didelių nuostolių dėl jokių neapibrėžtumų nenumatoma, o toliau parodoma grynoji tikroji vertė yra Finansų ministerijos apskaičiuotos sumos, kurias ūkio subjektas turėtų mokėti kaip kompensaciją kitai šaliai už šiuos neapibrėžtumus.

Finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų balansinė ir grynoji tikroji vertės atskaitomybės datą:

	20X2		20X1	
	Balansinė vertė USD'000	Grynoji tikroji vertė USD'000	Balansinė vertė USD'000	Grynoji tikroji vertė USD'000
Balanse pateikiamos finansinės priemonės				
Finansinis turtas				
Grynieji pinigai	250	250	200	200
Indėliai	3 952	3 952	2 881	2 881
Pirkėjų skolos	5 374	5 374	3 935	3 935
Vekseliai	440	437	140	140
Paskolos direktoriams	147	121	136	107
Kiti debitoriai	424	425	124	124
Paskolos susijusioms šalims	800	800	200	200
Kitų susijusių šalių akcijos	200	227	200	227
Kitų įmonių akcijos	100	100	200	190
Nulinio kupono obligacijos	60	58	–	–
Finansinis turtas, kuriuo neprekiuojama	11 747	11 744	8 016	8 004
Investicijos, kuriomis prekiuojama				
Nevalstybinių įmonių akcijos	1 100	900	100	60
Debetinės skolos	200	215	–	–
	13 047	12 859	8 116	8 064
Finansiniai įsipareigojimai				
Prekybos skolos	2 405	2 405	1 762	1 762
Kiti kreditoriai	740	740	650	650
Banko sąskaitos likučio perviršis	2 350	2 350	2 250	2 250
Banko paskolos	530	537	900	898
Mokėtini vekseliai	250	241	130	130
Konvertuojami vekseliai	1 800	1 760	–	–
Išperkamosios privilegijuotosios akcijos	1 000	875	1 000	860
Kitos paskolos	430	433	150	150
Nuomos įsipareigojimai	575	570	650	643
Finansiniai įsipareigojimai, kuriais neprekiuojama	10 080	9 911	7 492	7 343
Užbalansinės finansinės priemonės	2 000	2 072	3 000	3 018
Finansinis turtas	12 080	11 983	10 492	10 361

15 TVSAS – FINANSINĖS PRIEMONĖS: ATSKLEIDIMAS IR PATEIKIMAS

Gauta kompensacija	– ⁱ⁾	200	– ⁱ⁾	40
Išankstiniai valiutos keitimo sandoriai	61ⁱⁱ⁾	61	26	26
Palūkanų normos apsisikeitimo sandoriai	2ⁱⁱ⁾	13	1	2
		<hr/> 63	<hr/> 27	<hr/> 68
Finansiniai įsipareigojimai				
Pirkimo pasirinkimo sandoriai	–	–	–	–
Anuluoti skoliniai įsipareigojimai	–	1 000	–	–
Išankstiniai apsisikeitimo sandoriai	607ⁱⁱ⁾	402	304	231
Neapibrėžtumai	–	25	–	30
		<hr/> 607	<hr/> 304	<hr/> 261

ⁱ⁾ Įtraukta į aukščiau pateiktų investicijų, kuriomis prekiaujama, balansinę vertę.

ⁱⁱ⁾ Balansinė vertė yra nerealizuotas pelnas arba nuostoliai, kurie buvo įtraukti į balanse aukščiau atskleistą finansinį turtą ir įsipareigojimus.

Išskyrus turto ir įsipareigojimų klases, kai nurodyta, kad jomis „prekiaujama“, jokiais kitomis finansinio turto ar įsipareigojimų klasėmis negali būti tuoj pat standartizuotai prekiaujama organizuotose rinkose.

Nors tam tikras finansinis turtas apskaitoje registruojamas suma, didesne nei jo grynoji tikroji vertė, Valdančioji taryba nereikalauja, kad šio turto vertė būtų nurašyta, nes jį ketinama laikyti iki jo galiojimo laiko pabaigos.

Iš grynosios tikrosios vertės atimamos sąnaudos, kurios būtų patirtos realizuojant turtą, ir pridedamos sąnaudos, kurios būtų patirtos padengiant įsipareigojimą.

Palyginimas su 32-uju TAS

15-asis tarptautinis viešojo sektoriaus apskaitos standartas (TVSAS) „Finansinės priemonės: atskleidimas ir pateikimas“ parengtas pagal 32-ąjį tarptautinį apskaitos standartą (TAS) „Finansinės priemonės: atskleidimas ir pateikimas“ (1998 m. persvarstytas). Pagrindiniai 15-ojo TVSAS ir 32-ojo TAS skirtumai:

- 2000 m. spalio mėn. 32-asis TAS buvo pakeistas ir panaikinti atskleidimo reikalavimai, kurie tapo nereikalingi išleidus 39-ąjį tarptautinį apskaitos standartą (TAS) „Finansinės priemonės: pripažinimas ir vertinimas“. Iki šiol nėra TVSAS, skirtas finansinių priemonių pripažinimui ir vertinimui. Todėl 15-ajame TVSAS dalyse *Numatytų būsimųjų sandorių apsidraudimas* ir *Kiti atskleidimai* buvo paliktos.
- 15-ajame TVSAS, palyginti su 32-uju TAS, pateikiami papildomi paaiškinimai, kaip taikyti standartus viešojo sektoriaus ūkio subjektams.
- 15-ajame TVSAS pateikiamos kitokios sąvokos nei 32-ajame TAS. Pačios svarbiausios 15-ojo TVSAS sąvokos yra „ūkio subjektas“, „pajamos“, „finansinės veiklos ataskaita“, „finansinės būklės ataskaita“ (išskyrus sąvoką „balansinės ir užbalansinės sąskaitos“) ir „grynasis turtas / nuosavas kapitalas“ (išskyrus sąvoką „nuosavybės priemonės“). Analogiškos 32-ojo TAS sąvokos yra „įmonė“, „pajamos“, „pelno (nuostolio) ataskaita“, „balansas“ ir „nuosavas kapitalas“.
- 15-ajame TVSAS pateikiama draudimo sutarčių sąvoka. 32-ajame TAS draudimo sutartys paaiškinamos tik pastabose.
- 15-ajame TVSAS pateikiamos taikymo nuorodos, padedančios finansinės atskaitomybės sudarytojams (1 priedėlis). 32-ajame TAS tokių nuorodų nėra.
- 15-ajame TVSAS pateikiami standarto reikalaujamų atskleidimų pavyzdžiai (3 priedėlis). 32-ajame TAS atskleidimo reikalavimų pavyzdžių nepateikta.